Jaargang 17 - nummer 4 - December 2026

Kerk Magazine

Duurzaam Vriezenveen

Victorkerk Apeldoorn

In deze editie

Studeren en vieren in de Janskerk
Dubbelgebruik van een monument

- Subsidiegezocht helpt bij fondsenwerving
- Facilitair beheer van de Antonius Abt
- Epe: tussen ontwerp en start van de bouw
- De Duif Amsterdam: gekraakte kerk
- Bouwen en verbouwen van Anloo tot Zuidwolde

Stream uw kerkdienst of viering

Eenvoudig de kerkdienst of viering meebeleven

Benieuwd naar de mogelijkheden?

Neem contact met ons op!

Mail naar info@kerkomroep.nl
of bel 0182-750520.

Kerkomroep.nl

Inhoud

Jaargang 17 – nr. 4 December 2026

Kerkmagazine verschijnt viermaal per jaar en wordt verspreid onder kerkrentmeesters, kosters, beheerders etc. in alle kerken in Nederland.

Eindredactie Kees Posthumus

Medewerkers in dit nummer
Margot C. Berends, Annelies Buit, Bastiaan van Soest, Korstiaan van Vliet, Dick Vos.

Uitgever Marco van de Wetering

Foto voorzijde
Interieur Janskerk Utrecht
Beeld: Frank Hanswijk /
Van Hoogevest Architecten

Advertentie exploitatie
ER-Communicatie
Ed Rothuis
T +31 (0)6 270 288 77
E info@er-communicatie.nl
I www.er-communicatie.com

Vormgeving
Origin Media
Martine van der Peijl
E info@originmedia.nl
I www.originmedia.nl

Uitgever
Helderblauw BV
Postbus 209
3770 AE Barneveld
T 0342 712 512
E kerkmagazine@helderblauw.nl
I www.kerkmagazine.nl
KvK 08178996
BTW nr: 8197.23.393.B01

Adreswijziging
Wilt u een adreswijziging van uw kerk doorgeven? Ga dan naar www.helderblauw.nl/adreswijziging-kerken

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitaal of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

© 2026 – Helderblauw, Barneveld

4

STUDEREN EN VIEREN IN UTRECHTSE JANSKERK
De verbouwde Janskerk te Utrecht wordt dubbel gebruikt, door de Protestantse Theologische Universiteit én de Oecumenische Janskerkgemeente, met haar vieringen.

10 EPE OP WEG NAAR DE START
Het proces tussen het ontwerp en de eerste schop in de grond is een periode van onderzoek en overleg, rekenen en tekenen. Spin in het web is de architect.

14 VRIEZENVEEN DUURZAAM
Duurzaamheid is isolatie, materiaal én tijd. Dat is de les uit de verduurzaming van het Multifunctioneel Centrum van de Hervormd Gemeente Vriezenveen.

19 DUURZAME SUBSIDIES
De verduurzaming van kerkgebouw of pastorie kost geld. Subsidiegezocht helpt kerken die willen verduurzamen om subsidies en bijdragen uit fondsen te verwerven.

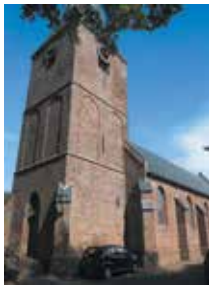
23 VICTORKERK APELDOORN
In Apeldoorn houdt de Hersteld Hervormde Gemeente (HHG) haar kerkdiensten in de oorspronkelijk rooms-katholieke, neo-romaanse Victorkerk. De kerk is verduurzaamd en gerenoveerd.

27 ANTONIUS ABT
Kerkmagazine onderzoekt wat facilitair nodig is om 'de mooiste kerk van Nederland' in stand te houden: de rooms-katholieke Antonius Abtkerk op Scheveningen.

32 APP VOOR DE KERK
Voor de hervormde kerk van Almen maakte gemeentelid Peter Drukker een applicatie, die kerkbezoekers informeert over de bezienswaardigheden in de kerk.

Kerk Magazine

Studeren en vieren in de Utrechtse Janskerk

Op 31 augustus, bij de opening van het academisch jaar, heropende de verbouwde Janskerk te Utrecht haar deuren. Hoofdgebruiker is, naast de Oecumenische Janskerkgemeente, de Protestantse Theologische Universiteit.

TEKST: **KEES POSTHUMUS** | BEELD: **VAN HOOGEVEST / FRANK HANSWIJK EN KERKMAGAZINE**

Een nieuwe structuur in een deel van het schip van de Janskerk biedt ruimte aan een collegezaal, kamers voor werkgroepen, intervisiekamers, spreekkamers. Op deze structuur en onder het beschilderde gewelf bevindt zich een studiezaal. De Protestantse Theologische Universiteit (PThU) is, als hoofdgebruiker, beheerder en van maandag tot en met zaterdag verantwoordelijk voor het gebruik. Op zondag huurt de Janskerkgemeente de kerk om er haar vieringen te houden. Voor de inbouw staan de kleurrijke stoelen klaar voor de dienst van het Woord. Op het prachtige, vrijwel lege koor wordt een kring gevormd voor de dienst van de Tafel.

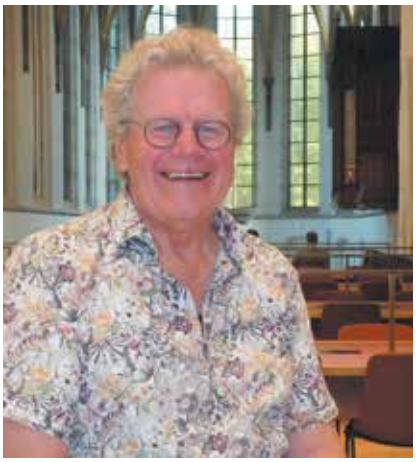
VERHUIZING

Dit unieke dubbelgebruik komt voort uit de verhuizing van de Protestantse Theologisch Universiteit naar Utrecht. De twee locaties in Groningen en Amsterdam werden gesloten. De nieuwe locatie bevindt zich in hartje Utrecht,. Daar kocht, verbouwde en gebruikt de PThU een groot monumentaal pand op de hoek van het Janskerkhof.
In dit pand, tegenover de kerk, was niet genoeg ruimte om alle vereiste vierkante meters te realiseren. De PThU kreeg het advies, van Benno Oosterom van DODUVA, daarvoor de Janskerk te huren of te kopen. Eigenaar van de Janskerk is de Protestantse Kerk Utrecht, die koos voor verhuur in plaats van verkoop.

De PThU werd opdrachtgever voor een verbouwing die ruimte moest scheppen voor haar studenten én plaats moest blijven bieden aan de Janskerkgemeente. De PKU werd opdrachtgever voor maatregelen voor de verduurzaming van de kerk. De nieuwe inrichting is, in architectentaal, reversibel: alles kan er ook weer uit, zonder het monument aan te tasten.

CORONA

De kerk werd, naast het gebruik voor de Janskerkgemeente, voorheen verhuurd voor allerlei doeleinden: bruiloften, partijen, beurzen, oraties, lezingen, concerten. Na corona kwam daar de klad in en het verhuur herstelde zich moeizaam. Intussen werden de plannen voor medegebruik door de PThU concreter.
Lies Maliepaard (1955) was de afgelopen drie jaar contactpersoon tussen de Janskerkgemeente en de projectgroep die de verbouwing begeleidde.
“Nadat de PKU en de PThU een intentieverklaring hadden gesloten om de mogelijkheden verder te onderzoeken, werden wij geïnformeerd. Op een zondagochtend na de viering vertelden twee vertegenwoordigers van het College van Bestuur van de PThU ons over de plannen.”
Meebeslissen of de kerk zou worden verbouwd en verhuurd aan de PThU was niet de bedoeling. Duidelijk was wel dat de Janskerkgemeente nauw betrokken zou bij de voorbereiding en uitvoering van de plannen.

Lies Maliepaard

BROOD EN BEKER

Maliepaard was net met pensioen en vers lid van de Jansraad, de kerk/parochieraad. Op zijn verzoek werd hij de ‘linking pin’, die meepraatte in de projectgroep en zijn gemeente op de hoogte hield van de voortgang.
“Een proces als dit verschilt niet zoveel van processen die ik als manager in de ICT heb geleid. Kort gezegd: je moet je eigen specificaties op een rij hebben, goed communiceren en vooraf de criteria voor de beoordeling scherp hebben. Ik deed mee met de architectenselectie en zag diverse ontwerpen, met steeds als uitgangspunt: wat past het beste in deze kerk?
Wij hadden één duidelijke wens, die samenhangt met onze manier van vieren. In onze diensten onderscheiden wij twee gedeelten: de dienst van het Woord en de dienst van de Tafel. De dienst van het Woord vindt plaats in het transept. Het verhoogde, lege koor, waar van beide kanten het licht door de ▸

ramen binnenstroomt, geeft een mooie dimensie aan de tweede helft van de viering. Daar wensen wij elkaar vrede, bidden wij hand in hand het Onze Vader en delen wij brood en beker. Het belang hiervan hebben we enkele malen moeten uitleggen aan allen die bij het bouwproces betrokken waren. Van de architect tot en met degene die het geluidsontwerp maakte."

ZICHTLIJN

Samengevat: dat is prachtig gelukt in het ontwerp waarop Van Hoogevest Architecten werd uitgekozen als uitvoerend architect. Wat ook hielp, was dat het bureau eind jaren '70 de kerk al eens volledig verbouwde. De informatie die daarvoor de onderlegger vormde, was nog beschikbaar.
Met architect Margaux Platenburg en projectleider Erik Veurink maakt *Kerkmagazine* een ronde door de kerk. Van Hoogevest was ontwerpend architect, maakte het bestek en hield toezicht op de uitvoering.
Platenburg: "Uitgangspunt vanuit de Commissie Omgevingskwaliteit Utrecht (COU) was dat de zichtlijnen en assen in de kerk open moesten blijven. Ons eerste ontwerp bevatte een aantal collegezalen boven elkaar, met een trap langs het westvenster boven de ingang. Dat vond de COU geen goed plan, waarna we met een grotere groep om de tafel gingen en een nieuw ontwerp bedachten.
Dat bevat een volume in het middenschip, de ruimte waar je de meeste mensen kwijt kunt. Op het dak

MARTHA FREDERIKS IS SINDS AUGUSTUS 2025 RECTOR VAN DE PROTESTANTSE THEOLOGISCHE UNIVERSITEIT, HOOFDGEBRUIKER VAN DE VERBOUWDE JANSKERK.

Haar collega Kees Boele, voorzitter van het College van Bestuur van de PThU, trok de kar van de verbouwing. Bij haar aantreden was alles al in kannen en kruiken.
Frederiks: "Het is prachtig geworden, ik geniet er elke keer weer van. Bij het plaatsen van de voorzetramen in het koor zijn de ramen schoongemaakt. Je ziet nu de bomen er prachtig doorheen en het licht valt nog mooier dan voorheen. Het is bijzonder dat je als student in een omgeving studeert waar eeuwenlang zowel theologie gedoceerd is als mensen ter kerke zijn gegaan."
Frederiks merkt op dat in vroeger tijden monniken zich in de Janskerk bogen over theologie. Ook huisvestte de kerk na de Reformatie een stadsbibliotheek, voorloper van de universiteitsbibliotheek.
"Voor de bibliotheek van de PThU kunnen de studenten terecht op de zolder van het pand aan de Jansdam. Een deel van de collectie staat in de kelder, in de kluis van een bank die daar voorheen was gevestigd. Vrijwel al onze kantoren bevinden zich in het gebouw aan de Jansdam. Plus vijf collegezalen, overlegruimtes, ruimtes voor sessies via Teams."
De PThU telt circa 250 studenten, zonder predikanten die hier nascholing volgen. De instelling biedt een bachelor, twee masterprogramma's en een groot aanbod voor nascholing.

daarvan, onder de gewelven, planden wij een studiezaal. De as van oost naar west bleef intact, op een hoger niveau." Op de begane grond kunnen de schuifwanden aan de voor- en achterzijde van het volume worden weggeklapt. Daarmee ontstaat een zichtlijn vanaf de westelijke ingang tot in het koor.

ZWEEFPLEK

Wie de kerk binnenkomt, ziet rechts de balie van de huismeester en links de bescheiden deuren van een toiletgroep. Recht voor, naar boven, loopt een trap naar de studiezaal.
Op de begane grond bevindt zich de collegezaal, die door schuifwanden in kleinere ruimtes verdeeld kan worden. In de zijbeuken zijn aan de westzijde op de eerste verdieping spreekkamers gerealiseerd. Alle ruimtes in de kerk en in het hoofdgebouw kregen namen van mensen, vooral mannen, die naam maakten in de protestantse theologie: Van Ruler, Noordmans en, vooruit, Dorothee Sölle.
Recht boven de entree, met het licht van het westvenster in de rug, kijk je door een glazen plaat in het plafond rechtstreeks naar de gewelven. Maliepaard: "Deze plek is voor de kinderen van de Janskerk de mooiste plek om te zijn. Als je er op ligt, lijk je te zweven boven de mensen onder je. Zo'n effect verzin je niet, dat ontstaat spontaan."
In de zijbeuken naast het volume staat rechts een aantal tafels en links, dichtbij de vernieuwde keuken, een uitgiftebalie voor consumpties. Voor het volume is het transept waar de Janskerkgemeente haar vieringen blijft houden. Er staan twee maal zeven rijen met acht stoelen. Daarnaast is plaats voor nog meer stoelen.

De verbouwing startte na de kerstviering van 2025 en duurde tot eind augustus 2026. De Janskerkgemeente verhuisde tijdelijk naar de Pieterskerk. De gemeente telt 700 mensen, op zondag zijn er tussen de 60 en 120 kerkgangers. Er zijn twee pastores, de rooms-katholieke pastor Elise Woertman en de protestantse predikant Kees van der Zwaard.

HOE ZIJN DE REACTIES VAN DE GEMEENTELEDEN?

Maliepaard: "Over het algemeen erg positief. De ruimtelijke beleving van voorheen is gebleven en zelfs intiemer geworden. De akoestiek is misschien zelfs beter. Wij kunnen blijven vieren zoals wij altijd deden.
Een ander voordeel is dat wij de vergaderruimtes van de PThU op zondag en doordeweeks kunnen gebruiken, voor de kindernevendienst, voor de tieners, voor vergaderen en overleg. Vroeger moesten de kinderen en tieners naar de kosterswoning hiernaast. Ook kan ons koor in de kerk oefenen.
Wij zoeken nog naar de goede vorm om na de viering samen koffie te drinken. Dat kan niet meer in het schip. Het is nog onwennig, we experimenteren er mee. Onze negen kosters moeten allemaal ingewerkt worden, bijvoorbeeld bij het gebruik van de nieuwe koffieapparaten. Op onze Donkey-Mobile-app is een afdeling gewijd aan het gebruik van de Janskerk, met praktische informatie en afspraken. Daar vind je ook adressen waar je een sleutel kunt halen als je 's avonds in de kerk wilt samenkomen. Ook hier experimenteren we mee, het is niet wenselijk dat er te veel sleutels in omloop zijn. Ook ons Mariabeeld zwerft nog door de kerk, op zoek naar een plek die voor iedereen goed is."

DIGITALE SCAN

De verbouwing werd in korte tijd gerealiseerd, dankzij een strak voorbereidingstraject. Projectleider Veurink: "Het lukte om in korte tijd specifieke materialen beschikbaar te krijgen: bijzonder glas, stalen kozijnen hout voor de betimmering. Er was een geoliede samenwerking met aannemer Jurriëns. De nieuwe vlakke vloer van de inbouw, met daaromheen de stalen kozijnen, kwam op een allesbehalve vlakke eeuwenoude kerkvloer. Hoe zorg je er voor dat alle deuren goed open en dicht gaan? Samen met de aannemer legden we deze puzzel. De kerk werd digitaal gescand en 3D-gemodelleerd om in de voorbereiding de maatvoering zo zuiver mogelijk te krijgen."
Platenburg: "Een gedeelte van de betimmering van het nieuwe volume is gemaakt van het hout van de banken uit de verkochte en herbestemde hervormde kerk van Renkum. Met het beschikbare hout moesten de gewenste patronen ontstaan. Ook dat lukte, het was maatwerk.
De wanden van de collegezaal zijn van glas. Om de akoestiek geschikt te maken voor spraak is het fineer voorzien van onopvallende microperforatie, op advies van akoestisch adviseur Jan Bril. Daarmee wordt hier het geluid geabsorbeerd en de akoestiek droog."

Ontdek hier het programma en meld u direct aan!

Komt u naar onze laatste **Themadag voor Kerken?**

Locatie: **Kerkelijk Centrum de Regenboog Harderwijk**
Datum: zaterdag **23 januari 2027** vanaf 09.00 uur

Bent u bij uw kerk betrokken als kerkrentmeester, koster of technicus? Dan is onze Themadag voor Kerken zeker interessant voor u. Samen met een aantal leveranciers zorgen wij voor een interactief en informatief programma.

Toegang is gratis, maar meld u vooraf wel even aan.

Aan onze themadag werken mee:

Kerkomroep.nl · Donkey Mobile · Jan Stil Acoustic Design · KERKBEAMER · kerkdienstgemist.nl

ALLEN&HEATH · PHILIPS · DA-LITE · EPSON · SHURE · PROLIGHTS · Fohhn

Backstage av
audiovisuele specialisten

Duurzaamheidstraat 6, 8094 SB Hattemerbroek
+31 (0)38 750 2830 | www.backstageav.nl

In het ontwerp is rekening gehouden met de opslag van stoelen en andere meubilair, wanneer het niet gebruikt wordt. Ook de technische installaties zijn onzichtbaar: verstopt in de kelder of in het dak van de collegezaal.

STEFANUSKAPEL

Links naast het koor bevindt zich een ruime kapel, gewijd aan Stefanus, de eerste diaken (en martelaar) van de christelijke kerk. Voorheen was dit een opberghok, Van Hoogevest ontwierp hier een stijlvolle, intieme ruimte.
De PThU kan deze kapel gebruiken voor kleine colleges en voor proefpreken. Studenten kunnen er voor een klein gezelschap hun spreekvaardigheid oefenen. De Janskerkgemeente kan er meditaties en intieme vieringen houden.
In een hoefijzervorm zijn twee rijen nieuwe koorbanken, gestoffeerd in een goudkleur die goed past bij de achtergrond van de Stefanus-icoon. De banken zorgen voor de goede akoestiek voor spraak.
In het meubel zit veel technische slimmigheid verwerkt vertelt projectleider Erik Veurink. “Je moet deze kapel vrij snel op temperatuur kunnen brengen. Dat lukt niet met de aanwezige vloerverwarming. Een verwarmingsbuis onder de banken verwarmt de zitting en de warme luchtstroom wordt door de holle rugleuning via een open rand aan de bovenkant de ruimte ingeblazen.”
In de kapel is een net gespannen. Het plafond met beschilderd stucwerk moet aangepakt worden. Die restauratie paste niet binnen de krappe planning en het budget van de verbouwing.

DUURZAAMHEID

De mogelijkheid voor verduurzaming van deze historische kerk zijn beperkt. Alle ramen werden voorzien van voorzetraam, met een tweede laag van museumglas. De verlichting is vernieuwd en compleet LED-proof. Ook het gewelf wordt ermee aangelicht.
De gewelven werden geïsoleerd en er volgde een upgrade van het verwarmingssysteem. Doel was om ook in de winter en heel de week volledig gebruik te maken van de kerk. Het moet niet te koud zijn om in de studiezaal te verblijven. ■

WAT ER (BIJNA) MISGING

In de eindfase reed een vrachtwagen met fineer voor de afwerking het Janskerkhof op. De garantie was dat dit fineer uit één badge zou komen, zoals je bij het behangen rollen uit één partij wilt hebben. Ter plekke bleken er schakeringen in de kleur te zijn. Daardoor is het net niet wat het zou moeten zijn, alleen een fijnproever zal het zien.
Duidelijker zichtbaar is dat het mooi vormgegeven uitgiftemeubel in de noordbeuk verkeerd om staat. Wat bedoeld was als achterkant, met bredere deurtjes, staat nu richting publiek. Daardoor wordt onder andere een zwart dubbel stopcontact voor de koffiecontainers goed zichtbaar. Dat is onhandig, zeker als het meubel in gebruik is.
Toen het technisch ontwerp van de wenteltrap aan de noordkant van de tekentafel rolde, stuitte Veurink op een belangrijk detail. Hij zag op tijd dat de vrije hoogte te klein was, zodat lange mensen hun hoofd zouden stoten. Een kleine aanpassing volgde.

Janskerkgemeente:	janskerkgemeente.nl
Architect:	www.vanhoogevest.nl
Ontwikkelaar:	www.doduva.nl
Interieurarchitect:	www.vdkl.nl
Aannemer:	jurriëns.nl
Geluidsontwerp en uitvoering:	www.bis.nl
Akoestisch advies:	janbril.nl
Meubels:	www.interieurbouw-haklander.nl

Van eerste ontwerp naar de start van de bouw

Er gebeurt veel tussen de keuze voor een ontwerp en de eerste schop in de grond. Honderden mensen zijn betrokken, zegt architect Steven van Kooten, in een proces van onderzoek en overleg, rekenen en tekenen.

Steven van Kooten

TEKST: **KEES POSTHUMUS** | BEELD: **STEVEN VAN KOOTEN**

Deze zomer koos de Regenboogkerk in Epe het ontwerp van Steven van Kooten voor de herbouw van hun in 2025 afgebrande gebouw. Met deze keuze brak de tweede fase aan: de voorbereiding van de start van de bouw. Het is een intensief proces, beïnvloed door regelgeving, financiën, welstand, brandveiligheid, installaties en constructies, zoals het orgel. De architect is daarbij de spin in het web.

WAT VORMDE DE INSPIRATIE VOOR HET ONTWERP VAN DE NIEUWE REGENBOOGKERK?

Van Kooten: “De vorige kerk was gebouwd in de stijl van de Amsterdamse School, jaren dertig. Een markante steile kap, baksteen met details in het metselwerk, een pittoreske deur met spitsboog. Het gebouw had in de plattegrond een T-vorm: een kap met een dwarskap erachter. Aan de achterkant was in de tweede helft van de vorige eeuw een soort verenigingsgebouw gebouwd en diverse malen uitgebreid. Rommelig, niet erg samenhangend. Vanwege de ontwikkeling van de wijk daarachter was daar een tweede entree ontstaan. Ik wilde de stijl van de Amsterdamse School vertalen in een moderner jasje. Niet letterlijk kopiëren, wel op een eigentijdse manier interpreteren. De kenmerken die we overnamen zijn een steile kap, rood metselwerk, spitsbogen in hout en een T-vorm die nu een Y-vorm werd. De markante goten uit de Amsterdamse School gebruik ik als een lijn, die afhankelijk van wat het gebouw vraagt, op en neer gaat.”

WORDT HET ZOALS U HET TEKENDE?

“Gaandeweg leiden nieuwe inzichten, vergunningseisen en het beschikbare budget onvermijdelijk tot aanpassingen. Zo moeten wij op dit moment een besluit nemen over het ontwerp van de voorgevel.
De beige/grijze voorgevel stal destijds de harten van de gemeenteleden. Mijn overstap naar rode baksteen, om aan te sluiten bij het verleden en de overige bebouwing in de straat, maakten mensen moeilijk mee. Als architect vergeet je weleens welke impact je tekeningen op mensen hebben. Voor mij als architect kan het plaatje morgen weer anders zijn. De keuze voor de kleur moet nog gemaakt worden.”

WELKE ROL SPEELT GELD?

“Altijd belangrijk. Het budget is krap, mede door recente prijsstijgingen. Welke wijziging of aanpassing je ook wilt doorvoeren, er moet geld voor zijn. Sterker nog: er moet bezuinigd worden om het ontwerp binnen het budget te realiseren. Dat hoort erbij.
In Epe kozen wij voor een simultaan proces: de aannemer rekent mee met de ontwikkeling van het definitieve ontwerp. Zo weet je direct wat de financiële consequenties zijn. Soms kan het niet zoals je wilt en moet de gemeente keuzes maken.
Zo is het onder andere de vraag of de mooie spitsbogen in de voorgevel financieel haalbaar zijn. Ik teken ook een goedkoper alternatief, maar is dat nog acceptabel? Wordt het gebouw dan nog wat je er van hoopt? Dit is een tijd van onderzoek en overleg, van rekenen en tekenen.”
De kerk wordt gebouwd met de som geld die kerkenverzekeraar Donatus uitkeerde na de brand. Adviseurs van Donatus zijn op afstand betrokken bij de plannen. Dat contact loopt niet via de architect, maar via de opdrachtgever, de kerk.

HOE IS HET VOOR ARCHITECT OM BESTAANDE PLANNEN TE WIJZIGEN, ALS ?

“Geen probleem, zeker niet bij de voorgevel die ik oorspronkelijk in een andere kleur tekende, waar ook argumenten voor waren. Bij meningsverschillen wordt mijn deskundigheid en inbreng op waarde geschat: ‘Steven is ingehuurd als externe expert, hij heeft er geen belang bij, laten we naar hem luisteren.’

Discussies gaan bijvoorbeeld over de manier waarop het orgel ingebouwd wordt, over de kleur van de kozijnen, over de grootte van de ruimtes. Je moet een beetje eigenwijs zijn om architect te worden. Je moet staan voor je visie en tegelijk kunnen luisteren naar de wensen van de opdrachtgever. Ik bewaak de hoofdlijnen, maar over allerlei zaken ga ik graag in gesprek om een oplossing te vinden. Die puzzel leg je samen."

> " Die puzzel leg je samen

OVER HET ORGEL GESPROKEN: WAAR KOMT DAT?

"Boven het liturgisch centrum, de gemeente wil het orgel zien en richting het orgel zingen. Dat was een uitdrukkelijke wens bij het ontwerp. Tegelijk wil je ook projecteren en daarvoor is op die plek juist ruimte nodig. Ik wil licht hebben op het liturgisch centrum, liefst daglicht. Dat is best complex. Er mag geen direct zonlicht op het orgel vallen, voor de streaming heb je liefst geen daglicht, voor de beamerprojecten heb je liever geen slagschaduw. Ga er maar aan staan! In het ontwerp komt het daglicht achter het beamerscherm langs en valt via een langwerpig opening op de avondmaalstafel. Projectie vindt plaats op een coulis op hoogte, die als een speelse vorm uit het steile plafond komt."

WELKE ROL SPEELT DE BURGERLIJKE GEMEENTE?

"Er gaat veel tijd en aandacht zitten in de aanvraag Omgevingsvergunning, die noodzakelijk is voordat je kunt gaan bouwen. Belangrijk daarbij is de welstandscommissie, die beoordeelt of het bouwplan voldoet aan de richtlijnen uit de gemeentelijke welstandsnota. De Welstandscommissie krijgt de plannen vooraf toegestuurd. Dan volgt een collegiaal overleg, de leden ervan zijn meestal onafhankelijke deskundigen, zoals architecten en stedenbouwkundigen. Wij spreken dezelfde taal, je kunt snel de diepte in gaan.
Zij zullen zich ook uitspreken over de kleur van de voorgevel. In het gesprek daarover neigden zij naar rood. Als dat de uitspraak wordt, is het voor Regenboogkerk duidelijk."

HET GEBOUW MOET OOK VOLDOEN AAN VEILIGHEIDSEISEN.

"Denk aan nooduitgangen, de lengte van de vluchtroute die een persoon moet afleggen om uit het gebouw te komen. Poederblussers, brandmeldinstallaties, brandslanghaspels. De breedtes van trappen: er moeten bij een ontruiming voldoende mensen tegelijk overheen kunnen. Hier kijkt onze brandveiligheidsadviseur mee en hebben wij overlegd met de veiligheidsregio. Mijn collega bouwkundige Tim Baan werkt aan de technische engineering van het ontwerp.
In deze fase overleggen we met tal van partners, instanties en organisaties. Dat zijn wij gewend. Het overleg met de kerk is complexer, omdat er meer mensen bij betrokken zijn. Op zich gaat het redelijk vlot. Wij zijn nu negen maanden onderweg en toe aan het indienen van een vergunningsaanvraag. Dat staat gepland voor begin november. Het tekenwerk is klaar, nu volgt een doorrekening van de energieprestaties: de BENG-berekening. Die afkorting staat voor Bijna Energie-Neutrale Gebouwen."

Hoe verzeker je de viering van het samenkomen?

Elke kerk heeft een unieke betekenis. Stilte en reflectie gaan er hand in hand met vreugde en vieren. Zo'n plek waar de ziel thuiskomt is onvervangbaar. Maar niet onverzekerbaar, want met de specialistische kennis van Donatus wordt de herbouwwaarde van uw kerk nauwkeurig getaxeerd en verzekerd. Daarbij kunt u rekenen op deskundig preventieadvies. In geval van schade treden we daadkrachtig op en nemen we u veel werk uit handen. Zo blijft uw kerk verzekerd van een toekomst waar ook volgende generaties van kunnen genieten.

Nieuwsgierig? Ontdek meer op www.donatus.nl

donatus

verzekert kerken en monumenten

IN HET BESLUIT BOUWWERKEN LEEFOMGEVING, VOORHEEN HET BOUWBESLUIT, STELT DE OVERHEID REGELS WAARAAN EEN NIEUW GEBOUW MOET VOLDOEN, VAN LUCHT TOT LICHT.

"Lucht: een gebouw moet aan ventilatie-eisen voldoen, zoveel liter frisse lucht per persoon per seconde. Dat doet DWA, ook een partner in het proces. Afhankelijk van het aantal personen dat in de ruimte kan, heb je volume aan ventilatie nodig. Mijn belang is om die installatie goed ingepast te krijgen in het ontwerp. In een kerk moeten de technische installaties onzichtbaar zijn. Een kerkzaal is gebaat bij rust en zo min mogelijk visuele afleiding.
Licht: iedere ruimte moet een aantal vierkante meters daglicht hebben, afhankelijk van de grootte van de ruimte. Daglichtberekening heet dat, supersaaie rapportages! Voor verblijfsruimtes, zoals een woning, gelden hoge normen. Voor een kerkzaal geldt de bijeenkomstfunctie, met lagere normen. Je zou de ruimte zelfs helemaal donker kunnen maken, zoals een bioscoop of theater. Veel evangelische gemeenten kerken in een ruimte zonder daglicht, met nul akoestiek. Licht en geluid worden dan zelf met technische middelen gecreëerd."

OOK BELANGRIJK OM MEE TE NEMEN IN HET ONTWERP: AKOESTIEK.

"Jan Bril van Nieman Raadgevende Ingenieurs is net gestart. Ik stuurde hem het 3-D-model, dat hij gebruikt om zijn berekeningen op uit te voeren. Hij voert de materialen in waarvan de wanden, het dak, de vloer en de stoelen zijn gemaakt. Dat laat zien hoe de akoestiek zal zijn als het plan wordt uitgevoerd en waar nog ingrepen nodig zijn. De twee centrale begrippen daarbij zijn: reflectie en absorptie. Hoe weerkaatst het geluid tegen harde oppervlaktes, hoe wordt het opgenomen door zacht of poreus materiaal."

Als het aan Van Kooten ligt, vindt ook de mus straks een nest in de nieuwe kerk. "Dat heet natuurinclusief bouwen, je integreert bijvoorbeeld nestkastjes en ruimte voor vleermuizen in het ontwerp. Daar is nu geen budget voor opgenomen, hopelijk vinden we er nog geld voor." ■

> "Iedere ruimte moet een aantal vierkante meters daglicht hebben

In de komende nummers volgt *Kerkmagazine* de nieuwbouw van de Regenboogkerk in Epe.

Architect:	www.vankootenarchitectuur.nl
Aannemer:	www.vannorel.nl
Advies installaties:	www.dwa.nl
Verzekeraar:	donatus.nl

Duurzaamheid is isolatie, materiaal én tijd

Hervormd Vriezenveen bouwde een kerkgebouw dat op verschillende manieren duurzaam is. Eerlijke materialen, beperking van het energiegebruik en: voor zowel kerk als samenleving kan het gebouw lang mee.

TEKST EN BEELD: **DICK VOS**

Om efficiënter verder te kunnen, verkocht de Hervormde Gemeente Vriezenveen drie van haar vier kerkgebouwen. Samengevoegd gingen twee van de voormalige wijkgemeenten gebruik maken van de Grote Kerk die de gemeente behield, voor de andere twee werd een nieuwe plaats van samenkomst gebouwd: Het Kruispunt.

FOOTPRINT

Het Kruispunt staat op de plek van het Hervormd Centrum: een gebouw op een perceel met veel parkeerruimte in het centrum van Vriezenveen. Het werd vooral voor doordeweekse activiteiten gebruikt.
Van meet af aan was duidelijk dat het een energiezuinig multifunctioneel gebouw moest worden. Een gebouw van duurzame, eerlijke materialen waar de energie niet aan alle kanten uit weglekte. Een gebouw dat ook voor geschikt was voor maatschappelijk gebruik.
Enerzijds lagen hier kostenoverwegingen aan ten grondslag, anderzijds goed rentmeesterschap in christelijke zin. “Als kerkelijke gemeente dien je je verantwoordelijkheid te nemen”, aldus Klaas Pool, voorzitter van het College van Kerkrentmeesters. “We willen onze ecologische footprint zo beperkt mogelijk houden.”

Een multifunctionele inrichting komt daarbij niet alleen ten goede aan de exploitatie. Het is tegelijk een bijdrage van de kerk aan het maatschappelijk leven ter plaatse.

LANG BRUIKBAAR

Huib Eshuis is voorzitter van het College van Diakenen, maar ook bouwprojectmanager bij bct architecten, ingenieurs en adviseurs in Enschede. Zijn bedrijf ontwierp en begeleidde het bouwproces van begin tot eind. Het uitgangspunt was dat een gebouw werkelijk duurzaam is wanneer het niet alleen energiezuinig, maar ook na dertig of veertig jaar nog goed bruikbaar is. Ook dat is een vorm van duurzaamheid. Het betekent dat de combinatie van ruimten, de routing, de akoestiek en de technische voorzieningen goed moeten aansluiten bij het verwachte dagelijks gebruik.
Van het vroegere gebouw is de kelder en de ontmoetingsruimte op de begane grond hergebruikt, vertelt Eshuis.
Verder is alles nieuw, wat betekende dat het gebouw en de installaties daarin als één samenhangend geheel ontworpen konden worden. Dat is altijd voordelig.

OPTIMALE ISOLATIE

De schil van het gebouw is uiteraard goed geïsoleerd en luchtdicht om het ‘lekken’ van energie te voorkomen.

Links Klaas Pool, rechts Huib Eshuis

Aansluitend bij het nieuwste bouwbesluitniveau is gekozen voor dubbel glas, terwijl ook gekozen had kunnen worden voor triple glas met een nog hogere isolatiewaarde. Het bouwbesluit en vooral het BREEAM-keurmerk, dat de algehele duurzaamheid van gebouwen duidt, gaan echter uit van een ‘afgewogen optimum’.
Eshuis: “Op een zeker moment levert meer isolatie niet méér op dan je nodig hebt. Het kost vooral meer materiaal, en dus meer geld, en dat conflicteert met de duurzaamheidsgedachte.” Hoe minder materiaal je gebruikt, hoe beter. Dat geldt ook voor beglazing.
Omdat een deel van het oude gebouw hergebruikt werd, was het niet noodzakelijk om van het gas af te gaan. Toch is daar uit het oogpunt van rentmeesterschap heel bewust wel voor gekozen. “De toekomstige gasprijs is onvoorspelbaar, maar met elektriciteit kies je voor de enige energiedrager die volledig groen en CO2-vrij kan worden opgewekt.”

Ventilatie is een vak apart

VENTILATIE

De vloer is voorzien van een laag temperatuursysteem voor verwarming en koeling. Dat zorgt voor de basistemperatuur. Lucht-warmtepompen zorgen voor de precieze temperatuur, die volgens het VRF-principe (Variable Refrigerant Flow) per ruimte verschillend ingesteld kan worden. Binnen een bepaalde bandbreedte natuurlijk, voegt Eshuis daaraan toe. Dit in het kader van energiezuinigheid.
Voor de ventilatie is het gebouw uitgerust met een forse, uitgebalanceerde ventilatie-installatie. Dat is te zien in de 'machinekamer'. Het systeem is opgedeeld in zones.
De mate van ventilatie gebeurt helemaal automatisch, onder meer op basis van CO2-metingen. Ventilatie is een vak apart, weet Eshuis. Maar het is heel belangrijk. Op scholen waar het best geleerd wordt, blijkt de ventilatie altijd goed op orde te zijn. Op de displays die in alle ruimten aangebracht zijn, is naast de temperatuur ook te zien of de luchtkwaliteit optimaal is en of het systeem efficiënt werkt.

80 ZONNEPANELEN

De installatie is voorzien van een slim regelsysteem, dat op vaste momenten terugschakelt naar de basisstand. Dat is belangrijk in een gebouw dat wisselend gebruikt wordt door verschillende mensen. Als iemand iets vergeet en het systeem blijft continu op maximale capaciteit blazen, gebruikt het heel veel energie. Dat wil je alleen als het nodig is.
Ook de ledverlichting waarvan het hele gebouw voorzien is, heeft een slim regelsysteem. De verlichting kan centraal uitgeschakeld worden en tegen het einde van de avond gaat alles automatisch uit.
Op het dak van de kerk liggen bijna 80 zonnepanelen. Dat aantal is nauwkeurig afgestemd op het verbruik van het gebouw. De warmtepompen en het ventilatiesysteem verbruiken veel energie. Ook in de grote keuken staat apparatuur die de nodige hoeveelheid kilowattuur vraagt.
Omdat duurzaamheid breder is dan beperkt mogelijk energieverbruik, hebben de materialen waarvan de kerk gebouwd is waar mogelijk duurzaamheidskeurmerken. De vloerbedekking bestaat uit gerecyclede grondstoffen. De akoestische plafondpanelen gemaakt van hout met FSC- en PEFC-certificering die verantwoord bosbeheer garanderen.

Het Kruispunt is eerder een Volkswagen dan een Rolls Royce

3,5 MILJOEN

Gelegd langs de duurzaamheidslat van BREEAM-certificering, is dit gebouw niet top of the bill, weet Eshuis.
"Het is eerder een Volkswagen dan een Rolls-Royce, zou je kunnen zeggen. Degelijk en goed, voor een prijs die op te brengen is. Binnen de kaders die we hadden, haalden wij een optimaal resultaat, een goede balans in prijs, kwaliteit en programma van eisen."
De kosten bedroegen 3,5 miljoen euro. De gemeente financierde de bouw uit de opbrengsten van de verkochte kerken en uit de eigen reserves. Subsidies of fondsen bleken voor dit project niet voorhanden.

Het gebouw werd volgens planning opgeleverd, binnen het budget. Dat laatste mede dankzij de inzet van veel vrijwilligers voor onder meer schilderwerk en bekabeling. Ook een strakke projectorganisatie droeg eraan bij. Houd je aan je plan, laat je niet verleiden in de loop van het project nog allerlei aanpassingen door te voeren. Hoe aardig de ideeën ook kunnen zijn die vanuit de gemeente aangedragen worden.
Daarnaast wordt Webbink Bouwgroep genoemd. Kwalitatief heel goed, en prettig en snel in de communicatie. De aanbesteding was breder uitgezet, maar dit bouwbedrijf uit Vriezenveen kwam met een heel concurrerende aanbieding.

VARIABELE AKOESTIEK

Waar niet op bezuinigd is, zijn de akoestiek en de audiovisuele installatie in de kerkzaal. Eigenlijk is deze ruimte ontworpen als congreszaal. De gebruikte materialen zijn expres zó gekozen, dat het geluid er amper nagalm heeft. Dat is gunstig voor de verstaanbaarheid van sprekers. Voor samenzang bij het orgel op zondag is het echter veel te ‘droog’. Er is daarom gekozen voor een geavanceerd geluidssysteem van Schaapsound BV, dat digitaal galm kan toevoegen om ook prettig te kunnen zingen. Voor elk gebruik kan de akoestiek naar believen geoptimaliseerd worden.
Naast de kerkzaal is een studio ingericht waarvan de apparatuur gekoppeld is aan de installatie in de kerkzaal. Om wederzijdse geluidsinvloeden uit te sluiten, is de studio gebouwd volgens het doos-in-doos-principe. Wanden, vloer en plafond van de doos zijn ontkoppeld van de constructie van de rest van het gebouw. De wanden zie er keurig

gesausd uit, maar bij aanraking veren ze mee als rubber. De zware toegangsdeur heeft profiel op de zijkant die nauwkeurig aansluit op het geprofileerde kozijn om de ruimte af te sluiten voor luchtstromen en daarmee geluid. State of the art, deze studio. (Meer over geluid, beeld en licht in Het Kruispunt, zie Kerkmagazine september 2026).

> Mensen met een lichte beperking verzorgen koffie met lekkers

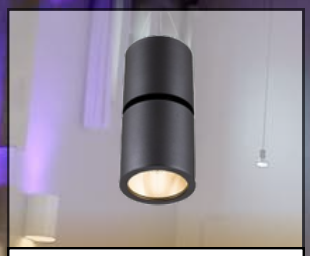
AANLOOPTIJD

Inmiddels is het multifunctioneel centrum twee jaar in gebruik. Dagelijks kan iedereen er tussen tien en twee binnenlopen. Op zomaar een vrijdagochtend zit een aantal mensen gezellig aan de koffie in de ontmoetingsruimte. Deze verbindt door de brede raampartijen binnen en buiten via een riant terras. Dat maakt de inloop laagdrempelig. In het kader van dagbesteding verzorgen mensen met een lichte beperking er koffie met lekkers naar keuze. Deze functie moet uitgroeien tot een ‘lunchroom’.
De beoogde exploitatie op het gewenste niveau brengen vergt enige aanlooptijd, weet Pool. Mensen moeten het gebouw en de mogelijkheden ontdekken. Hij constateert dat de meeste mensen verrast en enthousiast zijn als ze ermee kennismaken,. Het gebruik neemt toe. De burgerlijke gemeente en anderen weten de kerk inmiddels goed te vinden. Het gebouw is aantrekkelijk. Naast een grote zaal met prima audiovisuele mogelijkheden zijn er diverse andere ruimten zijn die gebruikt kunnen worden voor ontmoetingen in kleiner verband. De goedgeoutilleerde keuken kan aan veel cateringwensen tegemoetkomen. Diverse maatschappelijke organisaties en verenigingen maken structureel gebruik van de faciliteiten van Het Kruispunt. Daarmee is het gebouw geworden wat ervan gehoopt werd: een centrum voor geheel Vriezenveen. ■

Gemeente:	www.hervormdvriezenveen.nl
Aannemer:	www.webbink-bouw.nl
Architecten en adviseurs:	www.bctarchitecten.nl
Beeld en geluid:	www.schaapsound.nl
Milieucertificering:	www.breeam.nl

lumen solutions

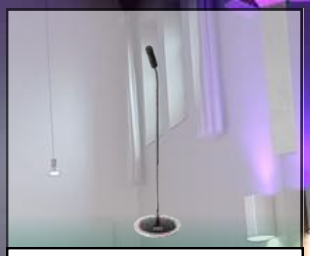
Audio Acoustics

Sfeerverlichting

Eenvoudige ruimtebediening
- voor Licht & Geluid

Microfonie

Spots

LED-verlichting

Luidsprekers

Slechthorende oplossingen

Advies, Ontwerp, Leveren, Installeren, Programmeren, Opleveren, Service

| Tel: +31 (0)88 77 22 777 | www.lumensolutions.nl |

| Tel: +31 (0)88 007 66 66| www.audioacoustics.nl |

Hét veilige platform voor kerken dat overzicht en structuur biedt

voor vergaderen, VOG-beheer, archiveren en samenwerken

bestuursgemak

- Alles op één centrale plek
- Veilig en AVG-proof samenwerken
- Rust en overzicht voor het bestuur
- Continuïteit en ondersteuning

VOOR MEER INFORMATIE EN CONTACT GAAT U NAAR

085-4018400 info@bestuursgemak.nl www.bestuursgemak.nl

MAHR

Heizung
Klimatechnik
seit 1841

Kerkverwarming

Aangepaste Techniek voor u kerk

iStock.com/shapecharge, iStock.com/jotily

_ individuelle oplossingen voor verwarmings en klimaat techniek

_ duurzame concepten gecombineerd met en laag mogelijk behoefde aan energy

_ eigen productie op maatwerk en service uit een hand

_ bijzonder Know-How van klimaat controle en **verwarming van kerken**

_ MAHR-Actherm® – eigen regeltechniek voor individuele oplossingen.

_ vrijblijvend en competent advies door onze medewerkers **in heel Europa**

nederlandstalig www.kerkverwarming-mahr.nl

+49 171 3044 790 info@mahr-heizung.de

Subsidie en fondsen helpen bij verduurzaming

Verduurzaming van kerkgebouw of pastorie kost geld. Gelukkig zijn er subsidies beschikbaar en fondsen die willen helpen. Erik-Jan Koers van Subsidiegezocht vertelt hoe zijn adviesbureau kan helpen de weg te vinden.

TEKST: **ANNELIES BUIT** | BEELD: **SUBSIDIEGEZOCHT**

Dat ondervond de Bantsiliek, een bijzonder kerkgebouw in het Flevolandse Bant. Het is een multifunctioneel gebouw, dat als kerk in gebruik is en daarnaast geschikt is voor rouw- en trouwbijeenkomsten, vergaderingen, zang, muziek, theater en feestelijke activiteiten.

ENERGIEKOSTEN

De Bantsiliek is van oorsprong een rooms-katholieke kerk. In 2005 kocht de Protestantse Gemeente Bant het gebouw. In 2023 klopte deze gemeente aan bij Erik-Jan Koers van Subsidiegezocht.
Koers: “De energiekosten waren te hoog en de gemeente wilde investeren in verduurzaming. Ze wilden weten of ze daarvoor subsidie konden krijgen. Dat is precies waar fondsenwerving- en adviesbureau Subsidiegezocht bij kan helpen. Ons doel is dat stichtingen, verenigingen en non-profitorganisaties hun plannen kunnen uitvoeren door subsidies en andere financieringsmogelijkheden toegankelijk te maken.”
Sinds 2020 heeft Subsidiegezocht een eigen team dat gespecialiseerd is in het aanvragen van subsidies voor kerken. Er zijn steeds meer subsidies en fondsen beschikbaar speciaal voor kerken en kerkgebouwen.

DUMAVA

Zo is er de DUMAVA-subsidie, uitgegeven door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), die kerken stimuleert om hun vastgoed te verduurzamen.
Koers: “DUMAVA staat voor Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed. Het gaat dan om het vastgoed zonder woonfunctie, vaak het kerkgebouw. Kerken moeten een duurzaamheidsinvestering doen van minimaal 12.500 euro. Daarvan kunnen zij, afhankelijk van de impact, 20 tot 40 procent vergoed krijgen. Het gaat daarbij om onder andere isolatie van daken, muren en vloeren, HR++glas, warmtepompen, zonnepanelen, ventilatie en slimme accu’s.”

9000 FONDSEN

Koers ging met de Bantsiliek in gesprek en maakte een scan van de mogelijkheden en kansen. Omdat ze een DUMAVA-subsidie wilden aanvragen, moest er een onafhankelijk energieadviesrapport van het gebouw worden opgesteld.
“Dat is verplicht voor de DUMAVA-aanvraag. Het geeft inzicht in de huidige conditie van het gebouw en is het vertrekpunt voor het verbeterplan. Wat een kerk wil met haar gebouw, moet ergens op gebaseerd zijn. Wij regelden hiervoor een energieadviseur, die in het rapport ook in beeld bracht wat de besparingspotentie was van mogelijke maatregelen. Daarnaast ging ik op zoek naar andere financieringsmogelijkheden. Ook bij gemeente en provincie kon de kerk geld aanvragen voor het verduurzamingsplan.”
Ook schreef Koers verschillende fondsen aan. “Er zijn in Nederland bijna 9000 fondsen die geld teruggeven aan maatschappij. Er zijn hele bekende, zoals het Oranjefonds, maar ook onbekende. Een groot deel van de fondsen sluit uit dat kerken aanvragen mogen doen, vanwege de religieuze insteek. Maar daarnaast zijn er ook verschillende fondsen die juist georiënteerd zijn op kerkelijke organisaties.”
Met het geld uit de verschillende subsidies en fondsen, kon de Bantse kerk aan de slag met hun plannen. “Er kwam led-verlichting op het toneel en ze isoleerden de muren, de wanden, de vloeren en het dak.”

> DUMAVA en SVOH stoppen in 2029.

VAART MAKEN

Naast DUMAVA biedt het Rijk nog een duurzaamheidssubsidie aan voor ▸

Sint Agneskerk Bunde

Bantsiliek in Bant

Sint Agneskerk Bunde

kerken. Voor kerkelijk vastgoed met een woonfunctie, bijvoorbeeld de pastorie of de kosterswoning, is de SVOH beschikbaar. Die afkorting staat voor Subsidieregeling Verduurzaming en Onderhoud Huurwoningen.
Koers: “Ook hier gaat het vooral om maatregelen als isolatie, HR++glas, energiezuinige ventilatie, nieuwe kozijnen, een warmtepomp of een zonneboiler. Vanuit SVOH krijg je een bepaald bedrag toegekend, gebaseerd op het aantal vierkante meters, het type materiaal dat wordt gebruikt en de combinatie van verschillende maatregelen. Het maximale bedrag ligt op 15.000 euro.”
Kerken die een verduurzamingsslag willen maken, moeten wel een beetje vaart maken met hun plannen. De Rijksoverheid wil dat gebouwen, waaronder kerken, in 2030 flink zijn verduurzaamd. Daarop is in de afgelopen jaren met DUMAVA en SVOH volop ingezet. Koers: “DUMAVA en SVOH stoppen in 2029. Als er in jouw kerk nog iets moet gebeuren, dan heb je nog twee jaar de mogelijkheid om daarmee aan de slag te gaan.”

BEST INGEWIKKELD

Koers merkt dat veel kerken niet weten welke kansen er liggen om subsidies en bijdragen uit fondsen binnen te halen. “Kerken werken bijna alleen met vrijwilligers, die hebben vaak niet de kennis en de tijd om zich hierin te verdiepen.”
Er zijn, naast de vrij bekende DUMAVA-subsidie, nog heel veel andere mogelijkheden. Dat maakt subsidieaanvragen in de praktijk best ingewikkeld. “Het gaat om timing. Soms loop je duizenden euro’s mis omdat je een deadline mist. Daarnaast gaat het om de synergie tussen verschillende subsidies en fondsen, het stapelen van de kansen, weten wat bij de een wel mag, maar bij de ander niet. Het is een geheel dat samenkomt en met elkaar in verbinding staat. En dat is echt maatwerk.”
Om het maximale uit alle financieringsmogelijkheden te halen, kloppen steeds meer kerken met hun vragen aan bij Subsidiegezocht. “We spreken nu jaarlijks vijftig tot honderd kerken, waarvan we een heel groot deel verder kunnen helpen.”
De vragen over verduurzaming gaan soms verder dan alleen het isoleren van een kerk. “We krijgen ook meer omvangrijke vragen, bijvoorbeeld van kerken die hun gebouw herbestemmen en een multifunctioneel karakter geven. Dan komen er automatisch ook duurzaamheidsvraagstukken bij kijken. Een gebouw wordt dan niet meer alleen twee uurtjes op zondag verwarmd, maar ook doordeweeks, bijvoorbeeld voor een theatervoorstelling.”

BUNDE

Dat was aan de orde in de Sint Agneskerk in Bunde, Zuid-Limburg. Door teruglopend kerkbezoek en de vergrijzing van de achterban werd het grote gemeentelijke monument te duur om te onderhouden.
Koers: “Tegelijkertijd was er in het dorp behoefte aan een ontmoetingsplek, een dorpshuis. De kerk kreeg daarom een nieuwe, multifunctionele bestemming, terwijl een deel beschikbaar bleef voor de eredienst.”

Dit project is voor Koers een schoolvoorbeeld van wat er aan subsidiekansen ligt. “Vanuit de gemeente en provincie konden we een forse subsidie krijgen omdat het aansloot bij het doel om kerken te transformeren en herbestemmen. Daarnaast kon ik verschillende fondsen aanvragen. We hebben dit vanuit verschillende invalshoeken benaderd: het is een monument, het is een kerk, het heeft een maatschappelijke functie en een culturele functie.
Voor al die verschillende labels zijn bakjes en fondsen waar je een beroep op kan doen. Dat zorgde voor veel geld.” Daarmee werd het hele gebouw geïsoleerd, kwam er HR ++ glas, ging de kerk van het gas af, verschenen er zonnepanelen op het dak en werd een warmteterugwinsysteem aangelegd. Zo werd het gebouw compleet toekomstbestendig.

NO CURE, NO PAY

Subsidiegezocht ontzorgt de kerken die een beroep doen op het bedrijf. “We zijn geen partij die een lijstje met subsidiemogelijkheden aanlevert, je succes wenst en laat afrekenen bij de deur. Nee, wij nemen de regie en blijven aangehaakt van begin tot eind. We voeren alle financieringsmogelijkheden uit, schrijven plannen, vullen voorwaarden in, zorgen voor financiële stukken en dienen de aanvragen in. Wij bewaken de tijdlijn, houden deadlines in de gaten en stellen geldgevers op de hoogte. Zo nodig vragen wij uitstel aan, wij verzamelen facturen, betaalbewijzen, evaluaties en rapportages voor de verantwoording achteraf.”
Wie dit lijstje leest, krijgt een indruk van hoe ingewikkeld aanvragen om subsidies en bij fondsen is geworden.

OVER DE SCHUTTING

Het is overigens niet de bedoeling dat een kerk alles bij Subsidiegezocht over schutting gooit, zegt Koers. “Het begint met commitment, we gaan met elkaar aan de slag. Wij kunnen ons werk alleen doen, als we de juiste input krijgen van de kerk.”
Subsidiegezocht werkt op basis van “no cure no pay”: als een subsidie niet wordt toegekend, hoeft de kerk niets te betalen. Is de toekenning wel succesvol, dan betaalt de kerk een bepaald percentage van dat bedrag aan Subsidiegezocht. “Het zorgt ervoor dat wij aan de voorkant heel goed ons huiswerk doen: is dit een kansrijk project en zien we een organisatie die in staat is om dit uit te voeren?” Soms is het antwoord op die vraag “nee”. “Voor kerken kan dat ook een prima antwoord zijn. Dan weten ze: onze financieringsplannen zijn niet realistisch.”

BEDRIJFSMATIG

Kerken zijn in de loop van de jaren anders naar hun vastgoed gaan kijken. “Vroeger draaide alles om het kerkgebouw en was de gedachte dat kerken zouden verdwijnen, ondenkbaar. Tegenwoordig vragen heel veel kerken zich af: bestaat onze gemeente over tien jaar nog? Tegelijkertijd gaat het soms om een monumentaal gebouw dat in stand moet worden gehouden.” Daarnaast was er vaak het idee dat kerken niet veel subsidie konden krijgen. Ook dat is veranderd, nu het rijk verschillende flinke subsidiepotten beschikbaar heeft gesteld. Kerken maken daarom nu meer bedrijfsmatige keuzes, zegt Koers. “Ze verkopen bijvoorbeeld bewust een deel van hun vastgoed en focussen zich op één locatie die ze volledig renoveren, verduurzamen en soms ook herbestemmen, met externe financiering.” ■

DUMAVA EN SVOH

Kerken die een DUMAVA-subsidie of SVOH willen aanvragen bij de RVO hebben daar nog tot en met 2029 de tijd voor. De DUMAVA-subsidie wordt een keer per jaar opengesteld en loopt van begin juni tot en met half oktober. Er is een vast bedrag: wie het eerst komt, wie het eerst maalt.
Bij de DUMAVA-subsidie mag je pas beginnen met het uitvoeren van het werk en het aangaan van verplichtingen als de aanvraag is ingediend. Koers adviseert om te wachten tot de subsidie is toegekend. Vaak duurt dat vijf tot acht weken. Voor het verplichte energierapport, kosten tussen de € 1.000,-- en € 10.0000,-- betalen kerken voordat ze een aanvraag indienen. Deze kosten worden meegenomen in de subsidieaanvraag.
De SVOH, de subsidie voor kerkelijk vastgoed met een woonfunctie, kan het hele jaar door aangevraagd worden. Subsidie kan ook met terugwerkende kracht worden aangevraagd voor werkzaamheden die tot twee jaar geleden zijn uitgevoerd.

www.subsidiegezocht.nl
(0527) 614 945 / 06 4436 4950

Plan nu een verduurzamings-gesprek

Nu is het moment...

om uw monumentale kerk klaar te maken voor de toekomst.

Monumentale kerkgebouwen zijn het kloppend hart van onze dorpen en steden. Als eeuwenoude getuigen van onze geschiedenis én als inspirerende plek voor kerkdiensten, ceremonies en concerten verdienen deze bijzondere monumenten een duurzame toekomst.

Steeds hogere energielasten vormen echter een groeiende uitdaging voor de exploitatie. Gelukkig biedt verduurzaming kansen:

- **Minder energiekosten:** Gerichte aanpassingen aan installaties, warmteverlies en het binnenklimaat verlagen uw exploitatiekosten aanzienlijk.
- **Behoud van karakter:** Ingrepen worden altijd uitgevoerd met het volste respect voor de unieke, historische architectuur.
- **Financiële ondersteuning:** Maak gebruik van aantrekkelijke ontzorgingsprogramma's en subsidieregelingen voor advies, begeleiding en het opstellen van een verduurzamingsplan.

Ontdek wat er voor uw kerk mogelijk is. Wij brengen de kansen, aandachtspunten en beschikbare subsidiemogelijkheden helder voor u in beeld.

Plan een vrijblijvend verduurzamingsgesprek met onze adviseur verduurzaming Wouter Verhagen.

Klement Rentmeesters. **Voor de toekomst van uw monument.**

Klement
RENTMEESTERS

Bel ons: 043 32 33 511 of ga naar

www.klement-rentmeesters.nl/
hoe-verduurzaam-ik-mijn-monument

Vestiging Vught
Landgoed Muyserick
Maurick 1, 5261 NA Vught

Vestiging Gulpen
Rijksweg 4, 6271 AE Gulpen

Makelaardij
Restauratie & herbestemming
Onderhoud & beheer
Subsidies
Verduurzaming
Grondzaken

Scan de QR code of ga naar bovenstaande URL

Victorkerk: verduurzaamd en gerenoveerd

In Apeldoorn houdt de Hersteld Hervormde Gemeente (HHG) haar kerkdiensten in de oorspronkelijk rooms-katholieke, neo-romaanse Victorkerk. Wim Jacobusse vertelt enthousiast over de verduurzaming en renovatie die onlangs plaatsvond.

Wim Jacobusse

TEKST: **KEES POSTHUMUS** | BEELD: **KERKMAGAZINE**

Jacobusse (1980) is lid van de Beheer- en Onderhoudscommissie van de Hersteld Hervormde Gemeente Apeldoorn. Het komt bij het onderhoud en beheer van de kerk goed uit dat hij werkvoorbereider/projectleider is bij een bouwbedrijf in Wekerom.
Jacobusse: “Wij kochten deze kerk in 2015, waarna we het gebouw geschikt maakten voor de protestantse eredienst. Er kwamen nieuwe toiletgroepen en een keuken. Het liturgisch centrum werd verkleind en er kwam een preekstoel op. De oude vloer, waar asbest in zat, lieten wij verwijderen. Daarna installeerden wij vloerverwarming en kwam er een nieuwe tegelvloer.

Anderhalf jaar na de aankoop, vanaf Pasen 2017, konden we hier onze kerkdiensten gaan houden.”

SUBSIDIES

De aanleiding voor de huidige renovatie was de slechte staat waarin het voegwerk aan de buitengevels en het glas-in-loodwerk zich bevonden.
Jacobusse: “Op zoek naar iemand die dat werk voor ons kon organiseren en begeleiden, kwam ik op het spoor van Buro Stiel in Elburg. Dat was het begin van een vruchtbare en prettige samenwerking. Zij zijn flexibel: wat wij zelf konden doen, deden wij zelf. Stiel ondersteunde ons bij bouwkundige zaken, deed vergunningaanvragen bij de gemeente en hielp ons bij het aanvragen van subsidie.
Zulke processen vragen tijd, maar uiteindelijk kregen wij subsidie van de provincie Gelderland. Daarmee restaureerden wij eerst de helft van de kerk: zink- en loodwerk, voegwerk, glas-in-lood, het klokkentorentje. Nu pakten wij ook de tweede helft aan met, met een 2e subsidie die we vorig jaar ontvingen.
Bijna gelijktijdig werd er subsidie vanuit de DUMAVA-regeling toegezegd. Daarmee optimaliseerden wij ons gebouwbeheersysteem, de aansturing van ventilatie en verwarming. Ook voorzagen wij de crèche-zalen van een warmte-terugwin-unit. De warmte die via de luchtbehandelingsinstallatie wordt afgezogen wordt er in een wisselaar uitgehaald. Daarmee wordt de lucht die naar binnen wordt gezogen voorverwarmd.”
DUMAVA staat voor Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed, een regeling waarmee de rijksoverheid eigenaren daarvan ondersteunt bij de verduurzaming van hun vastgoed.

ISOLATIE

De Hersteld Hervormde Gemeente liet onderzoek doen naar mogelijke energiebesparing, bijvoorbeeld door warmtepompen of aardwarmte. De

conclusie daarvan luidde dat de hoge kosten niet waren terug te verdienen met één zondag per week stoken.
“De bestaande gasgestookte ketels kunnen naar verwachting nog tien jaar mee. Daarna kijken we verder. Er zullen dan in de markt ook nieuwe ontwikkelingen zijn. Wij hebben de beslissing voor ons uitgeschoven en verwachten dat het over tien jaar financieel gunstiger wordt om van het gas af te gaan.
Het gebouw leent zich slecht voor isoleren: de spouw is smal, de muren zijn dik en er zijn rond de ramen te veel koudebruggen. Het dak valt slecht te isoleren, vanwege sierranden en bogen. Wel werden de muren van de belendende zalen, voor onder andere de crèche, geïsoleerd. De pastorie hebben we al eerder verbouwd en verduurzaamd, met subsidie van de gemeente Apeldoorn.”

> “Wij bracht een Bijbelplankje aan

MONUMENT

Vanwege de gemeentelijke monumentenstatus zijn er voorschriften waar je bij ingrepen aan het gebouw aan moet voldoen, zeker aan de buitenkant.
“Ik heb een warm hart voor monumenten. Wij konden goed samenwerken met de monumentenman van de gemeente Apeldoorn. Bij de eerste verbouwing was de eis dat de biechthokjes behouden bleven. Wij lieten de buitenkant netjes in tact en plaatsten in de biechthokjes een meterkast en een geluidskast.
Ook moest een deel van de houten banken blijven, die hebben we aangepast. In de rooms-katholieke liturgie wordt geknield, bij ons niet. Wij verbreedden de ondiepe zitting, verhoogden de rugleuning en brachten een Bijbelplankje aan. Samen met de oud-koster maakte ik een proefbank, die op zondagen in het vorige kerkgebouw stond en uitgeprobeerd kon worden. Aan de hand van de reacties is de rest van de banken aangepast.”
De banken die verdwenen werden vervangen door gerieflijke kerkstoelen.
De kleuren van de stoffering zijn gebaseerd op de kleuren die op de grond ontstaan als aan de zuidkant van de kerk het zonlicht door de glas-in-loodramen valt.

GLAS-IN-LOOD

Het voegwerk is gedaan door Heldoorn uit IJsselmuiden, het glas-in-lood is hersteld in de ateliers van Kunstregie, uit Udenhout.
“Bij alle panelen van de glas-in-loodramen is onderzocht wat er moest gebeuren. Sommige panelen worden 100% gerestaureerd: deze worden verwijderd, meegenomen naar het atelier in Udenhout waar nieuw loodwerk wordt geplaatst en kapotte ruitjes worden vervangen. In andere panelen is het glas goed genoeg om ter plaatse te kunnen worden hersteld.”
Aan de buitenkant vervangt een extra

HERSTELD HERVORMD

De Hersteld Hervormde Kerk ontstond na de fusie van de Protestantse Kerk in Nederland (2004). De Hersteld Hervormde Gemeente Apeldoorn kerkte eerst samen met Emst en later in de reformatorische Jacobus Fruytier Scholengemeenschap.
Daarna werd een kerkgebouw aan de Smaragdstraat betrokken, dat daarvoor door de Gereformeerde Gemeenten in Nederland was gebruikt en inmiddels een zorgcentrum is.
Op zoek naar een eigen kerkgebouw viel het oog op de Victorkerk. Deze kerk was in 2013 onttrokken aan de rooms-katholieke eredienst.
De kerk werd leeggehaald, de beelden en altaren verwijderd.
Kinderopvangorganisatie Mams kocht kerk en pastorie. In de pastorie zou kinderopvang komen, de kerk werd niet gebruikt en stond te koop.
Jacobusse: “Wij hadden geen interesse in alleen de kerk, wij waren op zoek naar een kerk plus pastorie. Wij zien het als leiding van God dat er uiteindelijk een opening kwam om zowel kerk als pastorie te kopen. Mams verliet de pastorie en kocht elders andere ruimte.”
De HHG Apeldoorn koos voor hergebruik van een bestaande gebouw, niet voor nieuwbouw. Die keuze op zich is al duurzaam en voorkomt leegstand van een religieus gebouw.
De gemeente Apeldoorn is een van de weinige gemeenten die verzaakt heeft om een kerkvisie te laten opstellen.

glaslaag de verouderde, verweerde en deels kapotte bescherming van plexiglas. Deze glaslaag beschermt het glas-in-lood tegen weersinvloeden en beschadigingen van buitenaf. Ook creëert deze laag een kleine spouw, die licht isolerend werkt. Niet zo efficiënt als dubbel isolatieglas, maar toch.
“In het gebouw zitten zo’n zes massieve houten deuren, waar grote kieren tocht en wind vrij spel gaven. Wij hebben geprobeerd deze zo goed mogelijk te dichten. Ook dat scheelt.
Als het maar even kan, schakelen we voor klussen vrijwilligers in. Bijvoorbeeld voor het tuinwerk, de restauratie van het metselwerk van het muurtje rondom het kerkplein en herstel van het ijzerwerk op het muurtje. Aannemer Heldoorn was net zo flexibel als Stiel en gaf ruimte om delen van het werk door vrijwilligers te laten verrichten.”

Als straks de steigers in en rond de kerk zijn verdwenen, zijn de twee fasen van renovatie en verduurzaming afgerond. Tweemaal per zondag houdt de Hersteld Hervormde Gemeente haar kerkdiensten in een prachtig, sober en sfeervol kerkgebouw. ■

WIJWATER

De Hersteld Hervormde Gemeente besloot, uit respect voor het gebouw, een aantal elementen te behouden uit de tijd dat de kerk rooms-katholiek was. Zij liet het torentje voor het angelusklokje restaureren. Met het luiden van dit klokje werd in vroeger tijden drie maal daags een gebed aangekondigd. Om zes uur 's morgens, twaalf uur 's middags en zes uur 's avonds. Het gebruik is in onbruik geraakt. In de Victorkerk hangt nu een touw vanuit het angelustorentje omlaag. Er zou geluid kunnen worden.
Op diverse plaatsen is nog als stille herinnering het gemetselde bakje voor wijwater te zien. Katholieke gelovigen dopen bij binnenkomst in een kerk hun vingers in het gewijde water en maken daarmee een kruisteken. Het is een herinnering aan hun doopsel. Er staat nu geen water meer in.
Tot slot wordt, mede als missionair gebaar richting de buurtbewoner, de voormalige dagkapel opengesteld. Een smeedijzeren hek scheidt deze kapel van de kerkruimte. Waar je voorheen een kaarsje aan kon steken, kun je nu plaatsnemen op een stoffen bank en een moment van stilte ervaren. Rechts in de ruimte hangt een grote reproductie van Rembrandts ontroerende meesterwerk ‘De terugkeer van de verloren zoon’.

Gemeente:	www.hhgapeldoorn.nl
Voegwerk:	voegbedrijfheldoorn.nl
Advies:	www.burostiel.nl
Glas in lood:	kunstregie.nl

HOEKMAN
Kantoor & Project

Levering in **heel** Nederland

Hoekman is uw leverancier van **tafels** en **stoelen** voor **kerk**, **vergaderzaal** of **consistorie**.

Maak een **vrijblijvende afspraak** bij u op locatie. U kunt dan kennismaken met onze **kwaliteit** en **jarenlange ervaring**.

Noordzandstraat 34 | 4401 CG Yerseke | T 0113 572907
M 06 53154711 | E info@piethoekman.nl | www.piethoekman.nl

Onderdeel van: KERKENPLATFORM.NL

OUDE GEBOUWEN **NIEUWE** TIJDEN?

- Kerkenvisie
- Breder gebruik
- Herbestemming
- Afstoot
- Uitbreiding
- Nieuwe locatie
- Ander kerkelijk gebruik

KAAder kerkadvies

Kampen | Rotterdam | 06 24491848 | info@kaader.nl | www.kaader.nl

2Select
fondsenwerving

Fondsen werven voor onze kerk?
Onzin! Of toch niet...?

2Select adviseert, traint/coacht, of ontzorgt bij fondsenweving en alles eromheen.

Staat u met uw kerk(gebouw) voor deze uitdaging:

DOE DE TEST ga naar www.2Select.nl

- restauratie / renovatie
- toegankelijkheid verbeteren
- verduurzamen
- herinrichting / multifunctioneler maken
- nieuwe / meer passende uitstraling geven

Ook voor restauratie van orgels, het aanstellen van een kerkelijk werker of de kosten van vernieuwend kerkenwerk kan fondsenwerving een oplossing zijn.

nellekeslaats@2select.nl (tel: 06-20534494)
bertramwestera@2select.nl (tel: 06-49910341)

De mooiste kerk van Nederland **facilitair bekeken**

De rooms-katholieke Antonius Abtkerk op Scheveningen is dit jaar door dagblad *Trouw* verkozen tot 'Mooiste kerk van Nederland'. *Kerkmagazine* onderzoekt wat facilitair nodig is om het monument in stand te houden.

TEKST EN BEELD: **MARGOT C. BERENDS**

De Antonius Abtkerk aan de Scheveningseweg is inderdaad een beauty. Meest in het oog springend is een enorm mozaïek in de apsis. Bart Maltha, van de Vrienden van de Antonius Abt, vindt het jammer dat het vaak alleen dáárover gaat.

GELUK GEHAD

Maltha: "Het gebouw is een Gesamtkunstwerk. Het glasmozaïek is helemaal rondom in de kerk aanwezig, alles is symbolisch en qua vormgeving op elkaar afgestemd. De vele bronzen kunstwerken, de afbeeldingen, het houtwerk van de biechtstoelen, de glas-in-loodramen: alles is in art deco-stijl. Bovendien is het geheel na honderd jaar nog volledig intact. Dat is extra bijzonder als je bedenkt dat in de Tweede Wereldoorlog Scheveningen Sperrgebiet was. De kerk is in oorlogstijd open gehouden door een klein groepje parochianen. De Duitsers hebben de kerk gebruikt en níéts is meegenomen. Er is toen in dat gebied veel verwoest en er had ook zomaar een verdwaalde V2-bom op de kerk kunnen vallen.
In de jaren zestig werden veel gebouwen in het kader van de modernisering aangepast, ook dat is niet gebeurd. De Antonius Abtkerk heeft puur geluk gehad."

GALMGATEN

Toen de kerk in 1927, ontworpen door Joseph Cuypers en Pierre Cuypers jr., is neergezet, speelde geld geen rol. Het grote voordeel daarvan is dat er degelijk en met goede materialen is gebouwd. Maltha: "Natuurlijk heb je aan een gebouw van honderd jaar oud altijd kosten, maar echt heel grote problemen hebben we niet. Wel moet er regelmatig natuurlijk iets gebeuren."

Wat zoal? Recent zijn bijvoorbeeld alle buitendeuren opnieuw geschilderd. Aan de bovenkant van de toren, bij de galmgaten, bevindt een vlak met beton. Dat is van binnen en van buiten geschilderd en hier en daar gerepareerd. Eerder was al aan de binnenkant gaas aangebracht, stalen roosters, waardoor vogels de ruimte waar de klokken zitten niet meer kunnen bevuilen.
In 2011 heeft een restaurateur al het mozaïek gecontroleerd, schoongemaakt en waar nodig hersteld. Op een paar plekken zat een scheur, er zaten wat steentjes los en er was één plekje waar wat vocht achter zat. "Het mozaïek was absoluut niet slecht, het is gewoon weer eens goed gecheckt. Dat was een klus van 60.000 euro, betaald door de Vrienden van de Abt."
De Vrienden van de Abt vormen een onafhankelijke kerkelijke instelling met een eigen vermogen. Vooral tussen 1980 en 2000 zijn er echt grote restauraties geweest waar de Vrienden een groot deel aan bijgedragen hebben. ▸

> "Op het hele schipdak kwamen nieuwe romaanse pannen

...

SCHIPDAK

Maltha somt op wat er verder aangepakt is: “Rond 2000 is al het voegwerk van de kerk opnieuw gedaan en op het hele schipdak kwamen nieuwe romaanse pannen. Omdat het gebouw een gemeente- en een rijksmonument is, kreeg de parochie daar subsidie voor.
In 2016 zijn alle bronzen beelden behandeld. Wederom niet omdat ze zo slecht waren, wel omdat in kleine delen stof zat dat vocht had aangetrokken. Er was een vorm van corrosie ontstaan, die je vanaf de buitenkant niet direct zag. Wil je het voor de komende vijftig jaar veilig stellen? Dan moet je bij zo’n bronzen beeld de hele patinalaag eraf halen en nieuwe, modernere patina- en beschermlagen aanbrengen. Ook dat hebben ook de Vrienden betaald.
De vloeren van de paden, het priesterkoor en dergelijke zijn van marmer. Alleen in de ontmoetingsruimte en waar de banken staan, ligt een houten vloer. De banken zijn origineel en staan op blokken op de vloer.
Vroeger stonden er banken in wat nu de ontmoetingsruimte is, direct bij de ingang van de kerk. In de jaren tachtig zijn die eruit gehaald. Eerst was die plek wat rommelig, met tafeltjes en stoeltjes. In 2013 is er een architectenbureau ingehuurd. Dat heeft behoorlijk wat geld gekost, maar het is nu mooie passende ruimte . Er is een afscheiding met lage kasten, waar twee bronzen engelen op staan. Die engelen markeren heel mooi de grens tussen ontmoetingsruimte en het sacrale deel van het gebouw.
Die ontmoetingsruimte is zeer functioneel. Na de viering treffen we elkaar daar en drinken we er koffie. Bij concerten wordt er wat geschonken en de lezingen door de Vrienden vinden daar plaats.”

> Het gaat fout als je te snel praat

GELUID

In de vieringen wordt een geluidsinstallatie gebruikt. De voorste acht banken hebben ringleiding.
Op het altaar en op andere plekken zijn vaste microfoons, verder zijn er loopmicrofoons. De kerk werkte met headsets, maar dat bleek niet handig. Op acht plekken hangt een box, in de lengte van de kerk.
“De installatie voldoet, maar het geluid in de kerk is vooral afhankelijk van hoe de mensen hun microfoon gebruiken. Het grootste probleem is dat men een te grote of juist te kleine afstand tot de microfoon houdt. Een ander probleem is dat het zo’n groot gebouw is. Het gaat fout als je te snel praat. Je moet niet lijzig, maar wel rustig praten. Dit soort gebouwen zijn ooit gemaakt voor pakweg zevenhonderd mensen met jassen aan. Als je een kale situatie hebt, heb je meer last van galm. Ik merk het bij koren: als ze repeteren in een lege kerk klinkt het niet zo bijzonder. Maar als de kerk bij het concert vol is, klinkt het opeens mooier. Het is allemaal marmer en steen. Er zijn geen voorzieningen om het akoestisch beter te maken, het is nou eenmaal een grote hoge ruimte. De koren zijn gelukkig tevreden.
Bij lezingen in de ontmoetingsruimte kun je beter niet de geluidsinstallatie van de hele kerk gebruiken. Dan huren we er één. We willen de garantie hebben dat iedereen het goed kan

verstaan. We tikken dan per keer meer dan duizend euro af. Dat kan omdat we als Vrienden dat geld hebben. Ook zorgen we zelf voor apparatuur om beeld te vertonen. De parochie heeft wel apparatuur, maar die voldoet niet voor die grote ruimte. Voor de ruimtes in de pastorie is die prima."

VERHUUR

De kerk wordt vooral verhuurd voor concerten, die passen bij het gegeven dat het een sacraal gebouw is. Vaak zijn dat koren, zoals Maastreechter Staar en een Kozakkenkoor. Er staat dan een podium op het priesterkoor voor zo'n 150 tot 200 man. Ze huren niet alleen op de dag van het concert, eerst komen ze om te repeteren. Daarnaast moeten soms veel ruimtes in de pastorie beschikbaar zijn voor de koorleden, de dirigent, de solisten.
Maltha: "Verder verhuren we aan de Vrije School en de Hogere Hotelschool, als die officiële activiteiten hebben. Dan zit je wel op een grensvlak, want het zijn jongeren en hoe zorg je ervoor dat ze zo'n gebouw respecteren?"

VERWARMING

De kerk is lastig warm te houden. "Er is van oorsprong heteluchtverwarming. Men reduceerde de stookkosten, in de winter staat de thermostaat op 15 graden. Er staan vijf bakken met fleecedekens voor mensen die het te koud hebben. Bij verhuur wordt het wel wat warmer gemaakt, dan worden in de huurprijs extra stookkosten gerekend. Het gebouw is niet extra duurzaam gemaakt door isolatie of dat soort zaken. Het wordt goed onderhouden en we denken dat dat voldoende is. We letten erop dat er kleine raampjes open staan, voor de luchtcirculatie. Voor het orgel moeten de temperatuur, de circulatie en dat soort zaken goed zijn. Het orgel is trouwens vorig jaar gerestaureerd. Om de dertig jaar moet een orgel helemaal uit elkaar gehaald worden en schoongemaakt."

Regelmatig onderhoud en op tijd gebreken signaleren, dat zijn de sleutels tot succes van de Antonius Abt. Op die manier zal dit gebouw nog lang tot een van de mooiste kerken van Nederland kunnen horen. ■

> "Regelmatig onderhoud en bijtijds gebreken signaleren

ORGANISATIE EN: SLUITING?!

Het kerkgebouw is eigendom van het Haagse parochiebestuur, waarin een bestuurslid voor alle gebouwen zorgdraagt. Alle grote zaken lopen via dat bestuurslid. Daarnaast is er per kerkgebouw een beheergroep die erop let of er iets moet gebeuren. Bij kleinere zaken kunnen ze dat zelf oplossen, bij grotere zaken moet er een machtiging van het bisdom komen. Degene van het kerkbestuur die daarover gaat, moet dat aanzwengelen.
De derde poot is de Vrienden van de Abt die nu 45 jaar het gebouw ondersteunen. Bart Maltha van de Vrienden signaleert samen met iemand van de beheergroep of er iets is dat om reparatie vraagt.
Opmerkelijk detail is dat de 'mooiste kerk van Nederland' straks, in de jaren dertig, aan de eredienst onttrokken dreigt te worden. Het parochiebestuur wil alleen in het centrum van Den Haag twee kerkgebouwen open houden.
De Vrienden verzetten zich hier uiteraard tegen. Maltha: "Het is meer een bestuurlijke keuze op grond van personeel en organisatie, niet omdat dit gebouw niet goed zou zijn. Dat staat er juist uitstekend bij en bovendien kunnen we dat als gemeenschap financieel dragen. Met 150 vrijwilligers draait alles goed hier. De Abt is bovendien een van de oudste geloofsgemeenschappen van Den Haag, én de enige rooms-katholieke kerk op Scheveningen, naast meer dan tien protestantse kerken. We doen veel samen met andere Scheveningse organisaties, op maatschappelijk en op oecumenisch vlak."

Van monument tot nieuwbouw: audiovisuele techniek die aansluit bij gebouw én gemeente

Deze drie projecten laten zien dat geen enkel kerkgebouw hetzelfde is als het gaat om audiovisuele voorzieningen. Van een bijna duizend jaar oude monumentale kerk tot een splinternieuwe nieuwbouwlocatie: iedere situatie vraagt om maatwerk. Dagelijks werken wij aan dergelijke uitdagingen. Inmiddels vertrouwen meer dan 2.000 kerken in heel Nederland op onze kennis en ervaring op het gebied van beeld, geluid, verlichting en netwerkoplossingen.

HISTORISCH ERFGOED MET EEN FLEXIBELE TOEKOMST

Een bijzonder voorbeeld is de St. Vituskerk in Stiens. Het schip van deze kerk, gebouwd in romaanse stijl, behoort met een leeftijd van bijna duizend jaar tot de oudste kerkgebouwen van Friesland. De kerk wordt nog altijd gebruikt door de Protestantse Gemeente en heeft onlangs een ingrijpende renovatie ondergaan om het gebouw toekomstbestendig te maken.

Een belangrijk uitgangspunt daarbij was flexibiliteit. De kerk kan zowel in een traditionele lengteopstelling als in een breedteopstelling worden gebruikt. De nieuwe geluidsinstallatie en videoapparatuur zijn specifiek afgestemd op deze wisselende indelingen. Eerder vernieuwden wij, samen met vrijwilligers, al de basisverlichting. Tijdens de renovatie is deze uitgebreid met RGBW-accentverlichting in het koor en verlichting van het orgel. Daarnaast realiseerden we een betrouwbaar wifi-netwerk, dat zorgt voor een stabiele en gebruiksvriendelijke bediening van alle technische installaties.

MODERNE TECHNIEK IN EEN MONUMENTAAL INTERIEUR

Aan de andere kant van het land werkten we aan een bijzonder kerkgebouw in Amsterdam: de Jeruzalemkerk. Dit rijksmonument uit 1928-1929, uitgevoerd in Amsterdamse Schoolstijl, is rijk aan bijbelse symboliek en onderscheidt zich doordat zowel het exterieur als het interieur nog volledig in oorspronkelijke staat verkeren.

Bij de vernieuwing van de audiovisuele installatie stond behoud van het karakter van het gebouw centraal. De wens van de kerk was duidelijk: moderne techniek moest zo onopvallend mogelijk worden geïntegreerd. Dat is gerealiseerd zonder concessies te doen aan functionaliteit of gebruiksgemak. De nieuwe installatie

St. Vituskerk in Stiens

Jeruzalemkerk Amsterdam

ondersteunt zowel spraak- als live-muziekversterking voor verschillende soorten diensten en bijeenkomsten. Ook de apparatuur voor livestreaming is vernieuwd. Vanuit een nieuw regiemeubel achter in de kerkzaal kan de complete installatie centraal en gebruiksvriendelijk worden bediend.

NIEUWBOUW BIEDT NIEUWE MOGELIJKHEDEN

Hoewel veel kerken een nieuwe bestemming krijgen, worden er jaarlijks ook nieuwe kerkgebouwen gerealiseerd. Bij dergelijke projecten spelen weer heel andere technische vraagstukken. Een recent voorbeeld is de Eben-Haëzerkerk in Oud-Vossemeer. Voor dit nieuw opgeleverde kerkgebouw verzorgden wij de complete geluidsvoorziening voor zowel de kerkzaal als de diverse nevenruimten. De installatie wordt bediend via een touchscreen op de kostersplaats en een tablet voor draadloze bediening in de overige zalen.

Om de verstaanbaarheid voor slechthorenden te verbeteren, is een Auracast-systeem toegepast als toekomstgerichte vervanger van de traditionele ringleiding.

Daarnaast zijn de klassieke psalmborden vervangen door digitale liturgieborden, uitgevoerd met verticaal geplaatste displays in een stijlvolle houten omranding. Hiermee kan de koster de inhoud vooraf voorbereiden en deze tijdens de dienst eenvoudig met één druk op de knop aanpassen. Voor een betrouwbare werking van alle systemen realiseerden we een professioneel wifi-netwerk met meerdere virtueel gescheiden netwerken. Daardoor kunnen audiovisuele apparatuur, gebruikers en internetverkeer veilig en probleemloos naast elkaar functioneren.

Deze drie projecten onderstrepen hoe uiteenlopend de technische uitdagingen binnen kerken kunnen zijn. Of het nu gaat om monumentaal erfgoed, een architectonisch icoon of een modern nieuwbouwproject: een goed ontworpen audiovisuele installatie sluit altijd aan bij het karakter van het gebouw én de manier waarop de gemeente het gebruikt.

Benieuwd naar meer projecten? Kijk op onze website of neem contact met ons op om de wensen en mogelijkheden voor uw kerkgebouw te bespreken.

www.schaapsound.nl

Eben-Haëzerkerk Oud Vossemeer

Voor wie het Almens kerkje niet kent

Voor de hervormde kerk van Almen maakte gemeentelid Peter Drukker een applicatie, die kerkbezoekers informeert over de bezienswaardigheden in de kerk.

Peter Drukker

'Elk weet waar 't Almens kerkje staat', zo begint het beroemdste gedicht van de Nederlandse dichter A.C.W. Staring (1767 – 1840). De titel luidt 'De Hoofdige Boer, een Zutphense vertelling'.
Intussen is het gelijknamige hotel-restaurant waarschijnlijk beroemder dan het gedicht zelf. In 1791 trouwde Staring in de kerk van Almen met Everdina Maria van Löben Sels.

MUMMIES

"De kerk van Almen lijkt een dorpskerk zoals er zoveel zijn", vertelt Peter Drukker. "Toch is het meer dan een huis van Woord en Gebed." Naast de eredienst is de kerk een trekpleister voor wie de historische en culturele hoogtepunten ervan waardeert. Zo is er onder het koor van het gebouw een heuse mummie crypte, met natuurlijke, door een continue luchtstroming geconserveerde mummies van met name adellijke families en notabelen die daar tot in het midden van de 19e eeuw werden bijgezet. Daarnaast vinden in de kerk muzikale uitvoeringen plaats, zoals orgelconcerten. Het tegenoverliggende museum STAAL (Staring/Almen) gebruikt met enige regelmaat de kerkzaal als ruimte voor tentoonstellingen. Zo werd er in de kerk als onderdeel van de expositie 'Bos van Draad' een groot borduurwerk tentoongesteld. De kerk wordt zo tot een centrale plek in het dorp."

In de zomermaanden is de kerk dagelijks geopend voor toeristen. Dat wordt mogelijk gemaakt door een team van vrijwilligers uit het dorp, wel of niet kerkelijk betrokken.

DIGITAAL

Een kerk die gebruikt wordt voor de eredienst vol zetten met informatiepanelen over de bezienswaardigheden is geen goed idee. Terwijl er veel over het interieur te vertellen is. Bijvoorbeeld over het Reil Orgel en het bijzondere glas-in-loodraam. Dat raam in de muur naast de preekstoel is kunstzinnig en praktisch tegelijk. Op zomerse zondagochtenden verzacht het de fel naar binnen schijnende zon. Er is dus genoeg te zien om geïnteresseerde passanten over te vertellen.
Drukker: "Vanuit dat perspectief bedacht ik als kerkvrijwilliger een manier om met behulp van moderne media toegankelijke informatie te bieden. De kerkbezoeker krijgt informatie omtrent de wetenswaardigheden van de kerk middels een digitale kiosk opstelling met een korte uitleg over de bezienswaardigheden van de kerk. De kerkganger krijgt middels schermen de liturgie aangeboden van de dienst op zondag, eventueel in combinatie met liederen en Bijbelteksten, of andere relevante informatie bij besloten bijeenkomsten."

QR-CODE

Drukkers systeem werkt zowel middels projectiescherm(en) als met een mobiele telefoon. Het scannen van een QR-code brengt de bezoeker via de wifi verbinding van de kerk naar een 'landingspagina'. Daarop staan op een rijtje de voornaamste bezienswaardigheden van de kerk: doopvont, orgel, preekstoel, grafkelder, glas-in-lood-raam en toren.
Klik op het onderwerp naar keuze en er opent een scherm met een foto en compacte informatie. Bijvoorbeeld over het doopvont. Voor buitenlandse bezoekers levert Drukker er online een 'vertaalautomaat' bij, voor Frans, Engels en Duits.
Wie als kerkganger binnenkomt, krijgt naast de toeristische informatie ook de liturgie van afgelopen zondag, met linkjes naar psalmen en Bijbelteksten op internet. Ook zijn gearchiveerde documenten van bijzondere diensten te zien, zoals trouw- en rouwdiensten. Daarvoor is een toegangscode nodig, die de familie krijgt en, als zij dat wil, door kan geven aan geïnteresseerden. Daarmee wordt dit onderdeel AVG-proof.

CONCERTEN

In de kerk van Almen vinden regelmatig concerten plaats, onder andere uitgevoerd door Willem Blonk, de vaste cantor-organist van de kerk. Drukker bedacht een oplossing om de

concertbezoekers te informeren over de muziek die wordt gespeeld.
Drukker: “Op hun mobiele telefoon en op een flatscreen van 40 inch in de kerk komen live de titels van de stukken die Willem Blonk speelt. De organist richt zich op het ten gehore brengen van de muziek. De assistent zorgt ervoor dat in de kerk en op de telefoon op het juiste moment, op aangeven van de organist, de informatie met betrekking tot het muziekstuk te zien is. Iedereen kan dat. Zo informeer je het publiek wat er op dat moment wordt gespeeld.”

TOEPASSING

Drukker ontkent niet, als ik voorzichtig opper dat hij een ‘nerd’ is, een enthousiasteling met specialistische kennis van, en een passie voor digitale oplossingen. Over de implementatie van zijn oplossingen in de kerkelijke gemeente, die beschikt over een actuele website, is nog geen duidelijkheid.
Zelf is hij geen trouwe kerkganger, wel voelt hij zich betrokken bij de kerkelijke gemeente. Op dit moment reiken zijn ideeën verder dan de kerk momenteel van plan is. Er vinden gesprekken plaats over de toepassing van zijn applicatie binnen de kerkgemeenschap.
Zo stelt hij zich voor dat er in de kerk een digitale informatiezuil komt te staan, die gebruik van een mobiele telefoon overbodig maakt. Of dat de predikant op zaterdagavond de liturgie voor de zondag erna op de applicatie zet.

OPEN SOURCE

Drukker koos ervoor om de toegang van de informatie te beperken tot het zogenaamde intranet. De geboden informatie is niet opengesteld via internet. Deels is de informatie voor kerkbezoeker en kerkganger gelijk. Daarnaast kan de kerkganger beschikken over informatie die voor de kerkbezoeker niet direkt zichtbaar wordt. “Een kerkbezoeker die hier op woensdag komt binnenlopen, heeft geen boodschap aan de liturgie van afgelopen zondag.”
Bij deze toepassing gebruikt Drukker zogenaamde Open Source software. Deze onderscheidt zich van de systemen van grote big-tech-bedrijven doordat software gezamenlijk wordt ontwikkeld, transparant toegankelijk is en vrij kan worden gebruikt.
De applicatie is verkrijgbaar onder een GNU-licentie en in principe vrij te gebruiken. In eigen beheer is de hardware aan te schaffen. Een kleine server en een beperkt aantal TV schermen naar eigen inzicht. Belangrijkste ingrediënt is de beschikbaarheid/inzetbaarheid van vrijwilliger(s) met enige belangstelling voor ICT-techniek.

hervormde kerk van Almen

TOEPASSING

Drukker: “Staar je niet blind op alle technische details, het gaat om het principe. Hou je de kerk in stand op de wijze waarop deze al sinds jaar en dag functioneert? Of geef je vorm aan de manier waarop jouw kerk een rol kan spelen in de cultuurgemeenschap van jouw gemeente? Ik kies voor het laatste en wil de kerk helpen om deze stap naar de toekomst te maken. Met een toekomstbestendige digitale omgeving, die gebruik maakt van de input van onze eigen mensen. Op een manier die nauwelijks geld kost, in een tijd waarin de kerk beperkte financiële middelen heeft.
Alles wat nodig is, is er al. Beschikbaar voor mijn kerk in Almen en elke kerk die dit leest en interesse heeft. Laat ze maar langskomen!”
Waarna het tijd wordt voor koffie met krentenwegge, op het terras van De Hoofdige Boer. ■

Hervormde Gemeente Almen: http://www.kerkvanalmen.nl
Peter Drukker: berkelblik@gmail.com

VAN DIJK
METAALDESIGN

SPECIALIST IN METAALDESIGN

MONUMENTALE RAMEN • KERKRAMEN • STALRAMEN • BUITENDEUREN • BINNENDEUREN

WWW.VANDIJKMETAALDESIGN.NL • 0488 - 72 70 70
SHOWROOM: HERMESWEG 11 | OCHTEN

VRAAG GRATIS ONS
INSPIRATIEMAGAZINE AAN!

Bestel online op:
www.kerkkaars.nl

RELIGIEUZE
KWALITEITS
KAARSEN

Bekijk ons compleet assortiment
kwaliteitskaarsen op **www.kerkkaars.nl**
Wij verzenden uw bestelling
binnen 24 uur.

RDJAV
PASSIE VOOR AUDIOVISUELE TECHNIEK

"Wij weten hoe belangrijk het is dat de techniek altijd naar behoren werkt!"

- **Vaste audiovisuele installaties**
- **Adviestraject voor kerken**
- **Cursussen voor Kerktechnici**

Bel voor advies: 0318 - 845 980

Kryptonstraat 22 | 6718 WR Ede | info@rdj-av.nl | www.rdj-av.nl

BAVA
LIGHT CONCEPTS

SYLVAIN POONSSTRAAT 14
2548 XX DEN HAAG
070 345 00 45
WWW.KERKVERLICHTING.EU

ARCHITECTURE PRODUCTION SALES

LICHTADVIEZEN * OMBOUWEN NAAR LED * RESTAURATIE * MAATWERK * MONTAGE * EIGEN FABRIEK

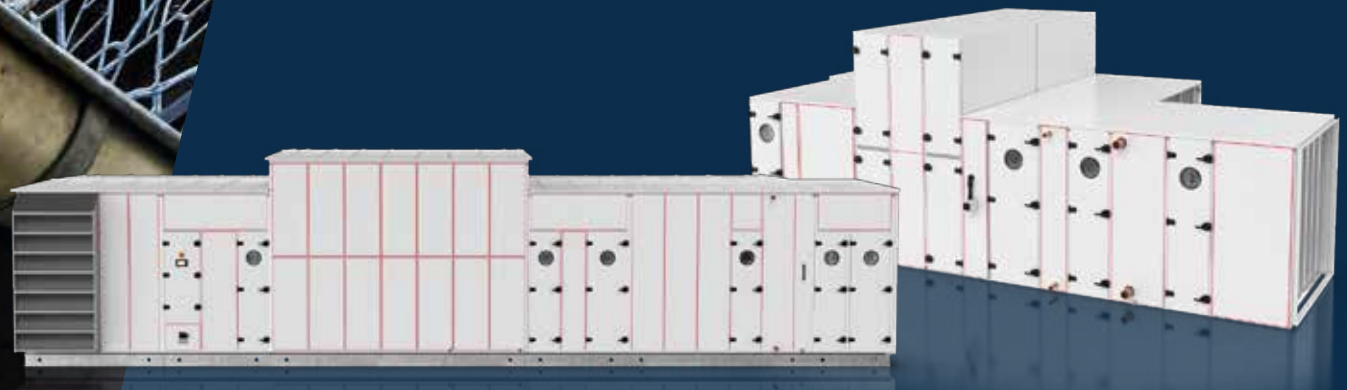
WOLF luchtbehandeling:
moderne techniek met respect voor het verleden

Beperkte inbouwruimte, hoge plafonds, akoestische eisen en het behoud van historische materialen vragen om doordachte en betrouwbare oplossingen.

WOLF levert luchtbehandelings- en ventilatiesystemen die hier zorgvuldig op zijn afgestemd.

Met maatwerkoplossingen die aansluiten op specifieke wensen en behoeften zorgt WOLF voor een stabiel, comfortabel en gezond binnenklimaat, zonder concessies te doen aan de esthetiek of de functionaliteit van het gebouw.

Ontdek wat WOLF voor u kan betekenen.

www.wolf.eu

Hoe klinkt dit in de kerk?
het geluidBuro
voor akoestisch advies: www.janbril.nl | www.geluidburo.nl

noorlander
ORGELMAKERIJ
Echt vakmanschap, vernieuwend gedacht.
Een orgel is onmisbaar in kerk of zaal. Het moet inspireren, dragen en betrouwbaar zijn, week in week uit.
Noorlander realiseert maatwerk kerkorgels waarin traditioneel vakmanschap wordt gecombineerd met moderne techniek, onze eigen toonaangevende Sweelinq software. Ook bestaande pijporgels breiden wij uit met hoogwaardige Sweelinq samples. Elk instrument klinkt zoals het hoort, afgestemd op ruimte en gebruik.
Graag tot ziens in **stand D63** of in onze showroom in Barneveld.
Pascalstraat 10, Barneveld • **www.noorlanderorgels.com**

Kerkenbeurs 2027
18 maart standnr. F13
8 april standnr. B30

Warmte voor mensen, oog voor uw kerk.

Ook op koude dagen een warme plek in uw kerk? We denken graag met u mee over duurzame infraroodverwarming.

Het verwarmen van een bedrijfsgebouw is vaak inefficiënt: warmte verdwijnt in de ruimte terwijl mensen het koud hebben. Met infraroodverwarming draait u dit om: u verwarmt mensen, niet het gebouw. Dat betekent direct meer comfort op de werkvloer, minder energieverlies, lagere kosten en meer werkplezier. Scan de QR-code of ga naar wardenaar.com/kerk voor een vrijblijvend adviesgesprek.

WARDENAAR
Duurzame verwarmers sinds 1946

- Erkende installateurs
- Volledig ontzorgd
- Duurzaam én comfortabel
- Slimme (infrarood)warmte

Zwaagdijk-oost www.wardenaar.com/kerk +31(0)228 567729

KERKELIJK
grondbeheer.nl
Deskundig in grondzaken,
bekend met de kerkelijke praktijk.

ir. Arjen Blankesteijn
Rentmeester RNVR
06 1330 2444
info@kerkelijkgrondbeheer.nl

www.kerkelijkgrondbeheer.nl

STERK IN MONUMENTAAL RESTAURATIE WERK!

Heldoorn B.V.
RESTAURATIES & GEVELWERKEN

Heldoorn Restauraties & Gevelwerken B.V.
A Veldoven 19b
8271 RT IJsselmuiden
T +31 (0)38 - 355 78 79

www.voegbedrijfheldoorn.nl

ISOGLAS

Binnen voorzetramen de oplossing voor uw monument

- Uniek maatwerk in elk denkbare vorm en kleur
- Deskundig advies op locatie in heel Nederland en België
- Inmeten, produceren en monteren door onze eigen specialisten

E-mail	Telefoonnummer	Website
info@isoglas.nl	023 531 90 36	www.isoglas.nl

Kerkenbeheer **actueel**

BEUK BIJ KERK MIDDELSTUM

BOOM VAN HET JAAR 2026

De rode beuk bij de Sint Hippolytuskerk in Middelstum, Groningen, is Boom van het Jaar 2026 geworden. 6.721 van de bijna 18.000 stemmers kozen voor deze iconische boom.

De winnende boom staat vlak bij de zuidingang van de kerk en maakte daar veel bijzondere gebeurtenissen mee. Rouwstoeten en bruidsparen trokken onder de boom door. Rond de boom werden de bevrijding en herdenkingen daarvan gehouden. Aanvankelijk lag er een begraafplaats aan de voet van de boom. De boom zag treurende nabestaanden. Later kwam er een Groningse slingertuin en nu staat de boom aan de rand van een plantsoen.

Bron: www.boomvanhetjaar.nl

TUMULT ROND ORGELSTEMMING

In Zwolle is een felle discussie ontstaan over het net gerestaureerde orgel van de Grote Kerk. Het Schnitgerorgel is het grootste barokorgel van Europa en trekt publiek uit de hele wereld.

De kwestie: hoe dit instrument moet worden gestemd. Het orgel wordt nu gestemd zoals het 300 jaar geleden klonk, naar de wens van de eigenaar. De stichting die de restauratie financiert wil een moderne stemming, waardoor veel meer muziek goed klinkt. Het volledige bestuur van de stichting is opgestapt omdat zij het niet eens zijn met de gekozen richting van de eigenaar. Ook de organist stapte op.

Het Schnitgerorgel in de Grote Kerk van Zwolle. © Foto Frans Paalman

JONGEREN EN KERKBALANS

Jongeren willen best geven aan hun kerk, maar vragen om meer uitleg en gemak. Zij verwachten een aanpak die aansluit bij hun leefwereld. Dat blijkt uit een onderzoek van Actie Kerkbalans onder 153 jongeren tussen de 16 en 30 jaar, uitgevoerd in maart 2026.

Vooral duidelijke uitleg, gesprekken over geven en eenvoudige digitale betaalmogelijkheden blijken belangrijk om de kerk te ondersteunen. De uitkomsten van het onderzoek vormen de basis voor een pilot in verschillende gemeentes en parochies. Daar wordt geëxperimenteerd met manieren om jongeren beter te betrekken bij Actie Kerkbalans en het gesprek over geven meer onderdeel te maken van het kerkelijk leven.
Jongeren uit de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) geven vaker aan hun kerk dan jongeren uit de Rooms-Katholieke Kerk (RKK). De resultaten laten zien dat betrokkenheid, communicatie en het gesprek thuis een belangrijke rol spelen bij de bereidheid om financieel bij te dragen aan de kerk.
Uit het onderzoek blijkt dat jongeren behoefte hebben aan duidelijke communicatie, concrete voorbeelden van de impact van hun bijdrage en eenvoudige digitale betaalmogelijkheden. Veel respondenten noemen QR-codes, betaalverzoeken, kerkapps en uitleg via video's en social media als manieren die goed aansluiten bij hun leefwereld. Ook vragen jongeren om meer uitleg en aandacht voor het onderwerp in catechese, jongerenkringen en ontmoetingsactiviteiten.

Bron: www.kerkrentmeester.nl

HUGO DE JONGE VOORZITTER CIO

Vanaf 1 november is Hugo de Jonge voorzitters van het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken. Hij neemt de functie over van Jaap Smit, die 10 jaar lang voorzitter was.

Hugo De Jonge is Commissaris van de Koning in Zeeland. Hij was tussen 2022 en 2024 respectievelijk minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening en minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in het kabinet-Rutte IV. Daarvoor was hij viceminister-president en minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport in het kabinet-Rutte III en wethouder onderwijs, jeugd en zorg in Rotterdam. De Jonge startte zijn loopbaan in het onderwijs.

Het Interkerkelijk Contact In Overheidszaken is een samenwerkingsverband van 26 Christelijke kerken en 2 Joodse gemeenschappen. Het CIO behartigt hun gemeenschappelijke belangen bij de (Rijks)overheid.

Bron: www.cioweb.nl

Van Harenskerk Sint Annaparochie

SINT ANNAPAROCHIE

De Van Harenskerk in Sint Annaparochie staat in de steigers: er wordt aan gewerkt.

Willem de Graaf, bouwkundige van de Stichting Alde Fryske Tsjerken weet wat er gebeurt: “Er wordt gewerkt aan de dakgoten. De zinken bekleding van de dakgoten wordt hersteld waar dat nodig is. Het lantaarntje midden op het dak wordt ook aangepakt. Delen van de houten balustrade worden hersteld, evenals het houtwerk van de kolommen en togen van de lantaarn. Tot slot wordt het houtwerk rondom, inclusief daggoten en houten delen van de lantaarn, helemaal geschilderd.

Bron: www.aldefrysketsjerken.nl

KERKTOREN BODEGRAVEN OP OMVALLEN

De beeldbepalende toren van de Sint-Willibrorduskerk in Bodegraven verzakt en scheurt langzaam los van het kerkgebouw. Onderzoek wijst uit dat het verzakken van de toren sneller gaat dan verwacht.

De schade wordt steeds beter zichtbaar. Tussen de toren en de aangrenzende houten vloer is een flinke kier ontstaan. Het orgel mag vanwege de veiligheid niet meer bespeeld worden en er komen soms stenen naar beneden. Kerkleden troffen noodmaatregelen. Met houten planken en een ijzeren paal stutten zij deel van de constructie om te voorkomen dat er nog meer stenen naar beneden vallen. Eerder werd een glas-in-loodraam uit voorzorg weggehaald, omdat het op springen stond vanwege de verzakking. Daar zit nu een tijdelijk plastic raam in.
Om het monument te redden zijn miljoenen nodig.
Leden van de kerkgemeenschap zouden het doodzonde vinden als het kerkgebouw verloren gaat. Tegelijkertijd wordt het steeds onwaarschijnlijker dat er geld gevonden wordt voor restauratie. De toren is een belangrijk element van de ‘skyline’ van Bodegraven. De kwestie gaat daarom heel het dorp aan. Van de gemeente hoeft de kerk niet te veel te verwachten, meldde wethouder Jan Leendert van den Heuvel, aanwezig bij een gespreksavond over de kwestie.

Meer informatie: www.omroepwest.nl

SINT ANNAKERK HINTHAM

Ambitieuze plannen van architectenbureau Kade voor de monumentale Annakerk konden rekenen op veel steun. Maar ook op bezwaren, die nu het proces bedreigen.

De kerk uit 1910 is geliefd in het dorp. Naast het dorp kwamen later een begraafplaats, een buurthuis en een clubgebouw. Teruglopend kerkbezoek leidde tot het besluit de eredienst te beëindigen. Verdrietig, maar de kerk als gebouw zou behouden blijven dankzij de komst van Architectenburo Kade uit ’s Hertogenbosch. Hun plannen voorzien in het behoud van het monument, verwijdering van latere aanbouwen om het oorspronkelijke uiterlijk te herstellen en ruimte voor activiteiten van de inwoners van Hintham. De plannen vielen goed in het dorp, het kerkbestuur ging akkoord en de benodigde bouwvergunning werd verleend.
Totdat een aantal gelovigen uit de Bossche Lucaskerk, geen kerkgangers in Hintham, bij de kerkelijke autoriteiten in Rome bezwaar maakten tegen het beëindigen van de eredienst in de Annakerk. Feitelijk hebben ze er niets mee te maken, maar de bezwaren moeten behandeld. De procedure kan lang duren en het is de vraag of Kade zo lang wacht, of een andere locatie zoekt. De Wijkraad Hintham deed een beroep op de bezwaarmakers om hun bezwaren in te trekken. Dat hebben ze tot op heden nog niet gedaan.

Bron: kliknieuwsdenbosch.nl

de Kerkstoelen Kerkenspecialist

Stoelen
Kerkzaal
Consistorie
Vergaderruimte
Ontvangstruimte
Jeugdruimte
#

Tafels
Kerkzaal
Consistorie
Vergaderruimte
Ontvangstruimte
Jeugdruimte
#

Kerkstoelen.nl
Tel. 0183 745353

Een goede toekomst voor uw kerkgebouw?

Dat is onze uitdaging!

Het bezit van kerkelijk onroerend goed kan ingewikkelde en emotionele vragen opleveren. Soms zijn verkoop, een alternatieve bestemming of ontwikkeling van vastgoed een oplossing. Wij ontzorgen uw kerkelijke gemeente, adviseren, bemiddelen bij aan- en verkoop en taxeren kerkgebouwen en ander kerkelijk vastgoed. Zonder winstoogmerk, op een manier die bij u past. Wat kunnen wij voor u betekenen?

Uw rentmeester en makelaar
in kerkelijk onroerend goed

KKG Adviseurs
Rentmeesters & Makelaars
SilasGroep.nl/kkg-adviseurs
T 085 - 890 21 10

KKG Adviseurs is onderdeel van de Silas Groep

CELLULOSE-ISOLATIE
vlieringen, daken en tussenvloeren

ISOLATIE-GARANT
SPECIALIST IN BIOBASED ISOLATIE

UW KERK
COMFORTABELER EN ENERGIEZUINIGER

Isolatie voor kerkgebouwen, bijgebouwen en ontmoetingsruimtes.

- Cellulose-isolatie
- TONZON vloerisolatie
- Warmte- en geluidsisolatie
- Ervaring met maatschappelijk vastgoed

12 jaar actief in biobased isolatie
Erkend Isofloc- en TONZON-installateur
Vraag een vrijblijvende inspectie aan

www.isolatie-garant.nl & www.celluloseinblazen.nl
info@isolatie-garant.nl

070 - 327 77 00

VELLEMA
TORENUURWERKEN

Passie voor mens en techniek!

Vellema Torenuurwerken
Dé specialist op het gebied van onderhoud, reparatie, restauratie of vervanging van:

- Luidklokken, slaghamers, klepels en luidmotoren
- Wijzers, wijzerplaten en aandrijvingen
- (Led) verlichting op wijzers en wijzerplaten
- Monumentale uurwerken
- Automatisch gewichten-opwindsysteem
- Slingervangsysteem t.b.v. tijdcorrectie van monumentale uurwerken
- Moederklokken met DCF-ontvanger

Ook voor het verzorgen van periodieke smeer- en inspectiebeurten aan de klokken- en uurwerkinstallaties kunt u bij ons terecht

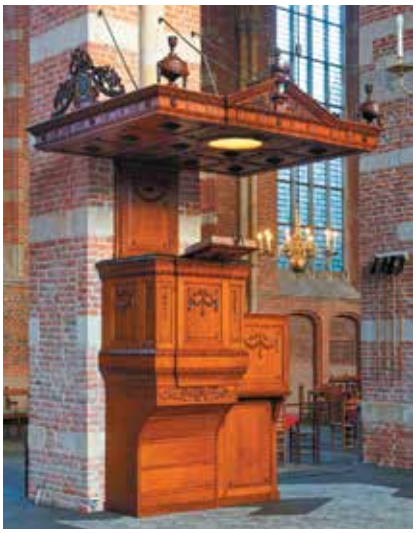

Vellema Torenuurwerken B.V.
Grienedyk 48, 9074 AC Hallum
0518-432299
www.torenuurwerken.nl
info@vellema.nl

SINDS 1922

Hekkers & van 't Spijker

MEUBELMAKERIJ
GESPECIALISEERD IN
ANTIEKRESTAURATIE

MOLENALLEE 5 - 7384 AM WILP / POSTERENK
TEL. 0571 - 26 20 07 - WWW.HEKKERS-SPIJKER.NL

ERINGA GELUID & ERINGA FACILITAIR LEEUWARDEN

ELEGANTE LUIDSPREKERS EN NATUURGETROUW GELUID DRAGEN AANZIENLIJK BIJ AAN SFEER EN ZEGGINGSKRACHT

Luisterende zaal.

Eringa Geluid zorgt voor het betere geluid en beeld
- Spraakverstaanbaarheid op iedere plek;
- Altijd en voor een ieder;
- Met goede hifi/video;
- Minder bedieningsrisico en minder kosten;
- Muziek- en beeldbeleving vergelijkbaar;
- Eenvoudige en bewezen techniek;
- Persoonlijke storingsservice en gebruikersinstructie.

1. SPECIALE AANDACHT VOOR TOEHOORDERS MET EEN "AFNEMEND GEHOOR"

2. LUIDSPREKERTECHNIEK DIE MINDER "LAST" HEEFT VAN RUIMTEGALM

3. MUZIEKBELEVING: VRAAG GERUST EEN PROEFOPSTELLING

4. VOOR BETAALBARE NAZORG: "DICHTBIJ IS HET BEST"

advies verkoop technische service

Het EringaGeluid

hifi audio & audiovisuele techniek • advies & technische service

Oostergrachtswal 109,
8921 AC, Leeuwarden
T. 058 213 87 87
M. 06 3037 6447 (24/7)

info@eringa.eu
info@eringafacilitair.nl
www.eringa.eu

Dateq - K-Array - Monacor - Yamaha
Sennheiser - D P A

schaapsound

40 JAAR

Oosterheemkerk Veenendaal

ONZICHTBARE TECHNIEK, HOORBAAR RESULTAAT

Voor de nieuw gebouwde Oosterheemkerk in Veenendaal realiseerde Schaapsound een complete audiovisuele installatie die naadloos aansluit op de architectuur en akoestiek van het gebouw.
Het zorgvuldig uitgekozen luidsprekersysteem met mini line-arrays levert een heldere en gelijkmatige geluidsweergave, terwijl de techniek subtiel opgaat in het interieur. Daarnaast verzorgde Schaapsound een overzichtelijke regieoplossing voor geluid en livestreaming, aangevuld met een betrouwbaar wifi-netwerk. Een inspirerend voorbeeld van hoe moderne techniek de kerkelijke beleving versterkt zonder de ruimte te domineren.

Schaapsound – techniek die ruimtes tot leven brengt.

Fotografie: Klasine4you

Kerkgeluidsinstallaties | Presentatie/KerkTV | Akoestiek | Netwerk/wifi | Verlichting | Domotica

info@schaapsound.nl
Tel: 085 - 066 3333

Zwolle | Ridderkerk | Biezelinge
www.schaapsound.nl

Bedrijfsnieuws

KERKDIENSTGEMIST EN DONKEY MOBILE NAAR RIJKSMONUMENT

Kerkdienstgemist en Donkey Mobile werken sinds dit najaar vanuit één kantoor in Gouda. Het is een voormalig vergaderlokaal van de Vergadering van Gelovigen aan de Peperstraat.

Burgemeester Pieter Verhoeve opende het pand in september met een bericht in de kerkapp, live op een groot scherm. Het rijksmonument werd in 1897 gebouwd door koopman Pieter de Raadt, die er zijn eigen woonhuis voor liet afbreken. Ruim een eeuw kwamen hier mensen samen rond Mattheüs 18:20, 'twee of drie bijeen in Mijn naam'.

“In dit lokaal is meer dan honderd jaar gepreekt”, zegt oprichter Donkey Mobiel-oprichter Henrik Wienen. “Nu gaan hiervandaan elke zondag de diensten van bijna tweeduizend kerken de huiskamers in.”

Kerkdienstgemist verzorgt sinds 2004 de video- en audio-uitzendingen van bijna 1900 kerken. Donkey Mobile levert de kerkapp van ruim 600 gemeenten. Sinds oktober 2025 vormen zij één bedrijf met één missie: kerken helpen om digitaal beter kerk te zijn. Voor aangesloten kerken verandert er niets aan de uitzending van de zondag. De komende tijd groeien uitzending en kerkapp naar elkaar toe.

Bij de opening nam Klaas-Jan Wierenga, oprichter van Kerkdienstgemist, afscheid. “Samenwerken is geen zwakte, het is een keuze voor kwaliteit”, zei hij, “Kerkdienstgemist is nu in goede handen.”

www.donkeymobile.nl

INNOVATIES IN AKOESTIEK

Jan Bril van Nieman Raadgevende Ingenieurs (voorheen GeluidBuro) adviseert kerken zo praktisch mogelijk op het gebied van akoestiek. Vanuit dat advies ontstaan in veel gebouwen met een lange geschiedenis nieuwe innovaties voor de toekomst.

Sinds enkele jaren wordt bij adviezen het Acoustic Experience Lab gebruikt. Hier kan de klant op eigen gehoor de berekende toekomstige akoestiek van een kerk en het effect van aanpassingen horen voordat het wordt gebouwd.

Bril: “Er wordt doorlopend onderzoek gedaan naar nieuwe materialen, die hinderlijke reflecties uit versterkte spraak kunnen halen zonder het geluid te absorberen. Daarmee kan de akoestiek voor orgel en zang behouden worden.”

Een wereldprimeur is het toepassen van een ‘hybride akoestiek’, waarbij deels met digitale technieken overdadige galm uit de beleving van muziek bij toehoorders wordt weggenomen, stelt Bril. “In Zwitserland hebben we deze vinding uitgebreid getest, met hulp van professionele musici. Het wordt de komende tijd definitief ingebouwd om een hoogwaardige concertzaal voor (symfonie)orkesten, ensembles en solisten te realiseren.”

www.nieman.nl

re-kerk
REVITALISATIE VAN KERKGEBOUWEN

Wij maken van kerkgebouwen
weer stralende middelpunten
in de samenleving

Van visie naar realisatie!

www.re-kerk.nl
015-3338058

Bedrijfsnieuws

KERKGEBOUW ALS STRALEND MIDDELPUNT

Re-kerk wil kerkgebouwen weer levend maken als vanouds, een plek om God én de medemens te ontmoeten. In een individualistische samenleving is een gebouw dat midden in de maatschappij staat juist een kans.

Re-kerk helpt kerkeigenaren door middel van revitaliseren en bij-bestemmen: nieuwe maatschappelijk gewenste functies op een creatieve en inventieve wijze toevoegen aan hun kerkgebouwen en bijgebouwen. Bij voorkeur blijft er ruimte voor vieringen en blijft de kerkelijke identiteit behouden. Zorg, ontmoeting, cultuur, onderwijs of wonen kan zo een plek krijgen in het gebouw.

Samenwerking met de kerkeigenaren vind re-kerk van groot belang om een revitalisatietraject mogelijk te maken. Re-kerk ontzorgt kerkeigenaren gedurende een revitalisatietraject: van een advies tot en met volledige ontwikkeling.

Het traject begint met een haalbaarheidsonderzoek, waarin scenario's worden ontwikkeld voor revitalisatie die passen bij het kerkgebouw, de gemeenschap en de omgeving. Daar na volgen planontwikkeling, ontwerp, onderzoeken, vergunningen en financiering.

Ook in de uitvoeringsfase kan re-kerk de projectleiding en coördinatie op zich nemen, alles in samenwerking met de kerkeigenaar. Klaas-Jan Boer: "Re-kerk maakt dit samen met de kerkeigenaar mogelijk. Van kans tot gerealiseerde bij-bestemming en zijn kerkgebouwen weer klaar voor de toekomst."

www.re-kerk.nl

NIEUWE GENERATIE BIJ MOONS ARCHITECTEN

Na ruim 35 jaar heeft Marina Moons het familiebedrijf Moons Architecten & Erfgoedadviseurs overgedragen aan haar dochter Iris Moons. Het bureau zet zich in voor het behoud en de toekomst van monumentaal en religieus erfgoed.

Met de overname wordt de vertrouwde expertise voortgezet, met een sterke focus op het toekomstbestendig maken van kerkgebouwen, stelt Moons. Uitgangspunt is dat een kerk ook bij veranderend gebruik van betekenis blijft voor haar gemeenschap.

Iris Moons: "Met de eigen, prijswinnende KerkenTool© biedt MOONS kerkbesturen een helder en afgebakend stappenplan om de toekomstmogelijkheden van hun kerkgebouw te verkennen. Inmiddels zijn hiermee al tientallen kerken geholpen bij het maken van weloverwogen keuzes over gebruik, behoud en aanvullende functies."

Een mooi voorbeeld is de Hervormde Kerk in Tricht. "Wij onderzochten hier de haalbaarheid van een multifunctionele invulling, waarbij de kerkfunctie behouden kon blijven en het gebouw ook ruimte biedt aan andere activiteiten. Zo ontstaan nieuwe mogelijkheden om het kerkgebouw optimaal te benutten en voor de toekomst te behouden."

In 2027 is MOONS aanwezig op de kerkenbeurzen in Noord- en Zuid-Nederland. Het bureau gaat daar graag in gesprek met kerkbesturen over de toekomst van hun kerkgebouw.

www.moons.nl

LAKERVELD
Ingenieurs & Architecten

KLAAR VOOR DE TOEKOMST

- Restauratie
- Renovatie
- Herbestemming
- Verduurzaming
- Vastgoed onderhoud

LAKERVELD.NL

COMMUNICATIE

HOE BEREIKT U KERKEN?

Lift mee op het succes van Kerkmagazine!
De advertenties worden zeer goed bekeken door de lezers. Dat blijkt ook uit de zeer trouwe groep adverteerders in Kerkmagazine.

De advertentieverkoop is in handen van ER-Communicatie.
Ed en Sonja Rothuis adviseren u graag!

06 2702 8877
info@er-communicatie.nl
www.er-communicatie.nl

UW KERK OOK DUURZAAM & ENERGIEZUINIG VERWARMEN MET INFRAROOD?

1. Tot **50% energiebesparing** vergeleken met traditionele luchtverwarming
2. **Directe warmte** én **warmtebuffering** door opwarming van massa
3. Komt in aanmerking voor subsidie via de **DUMAVA-regeling**
4. **Snelle opwarming** op momenten dat de kerk in gebruik is
5. Weinig **onderhoud**, lange **levensduur** en **fluisterstil** in gebruik

De Steeg

Kloetinge

Groenloo

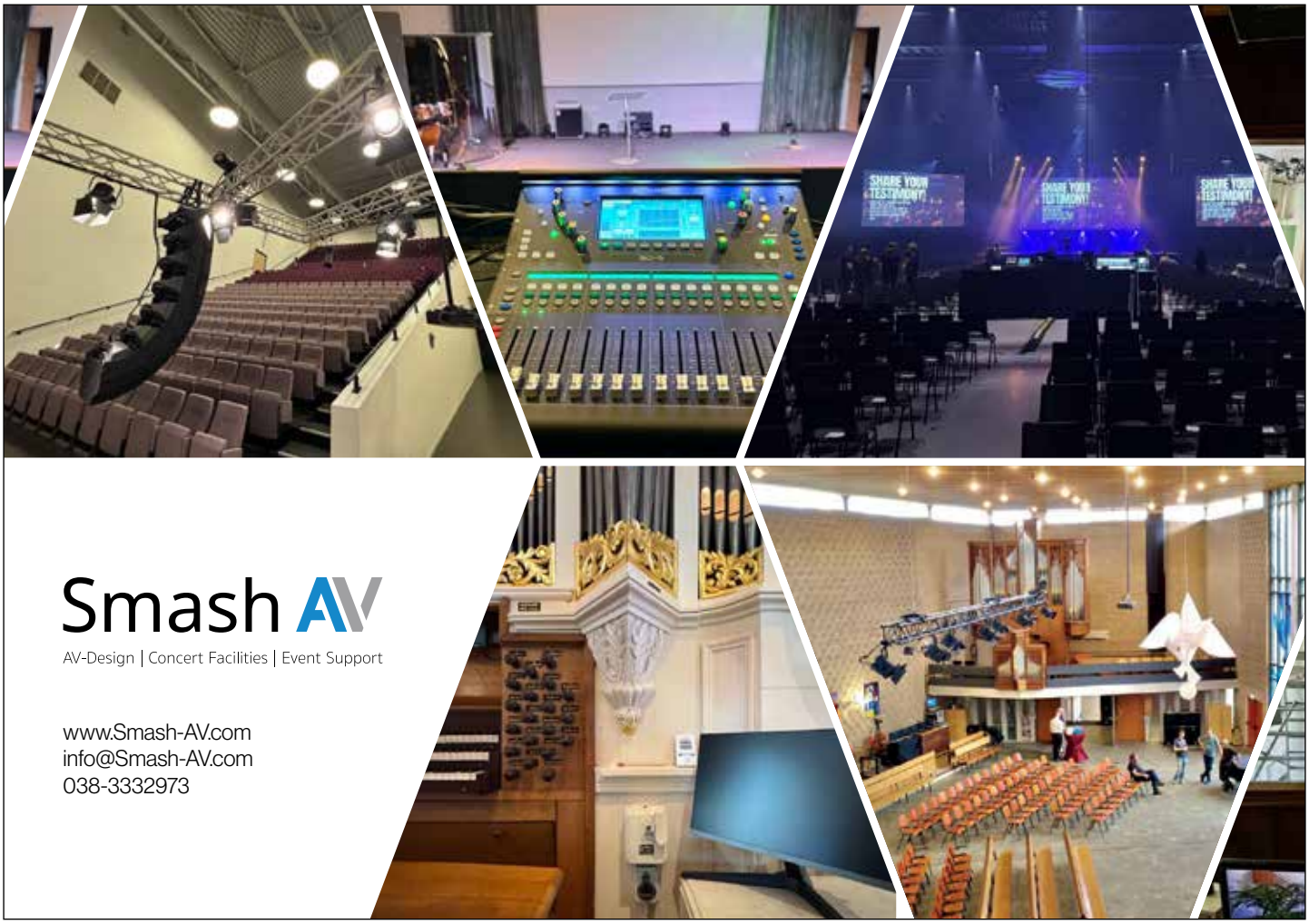

Zwolle

Rhoon

Na jarenlange ervaring in talloze kerken weten wij precies wat werkt. Met onze betrouwbare en efficiënte infraroodsystemen creëren we in elk kerkgebouw duurzame warmte en optimaal comfort. Interesse? **Maak vrijblijvend een afspraak**.

078-8503031

Lageweg 9 - 3299AL Maasdam
www.easycomfortwarmte.nl
verkoop@easycomfortwarmte.nl

Smash AV

AV-Design | Concert Facilities | Event Support

www.Smash-AV.com
info@Smash-AV.com
038-3332973

CLS

Duurzame
Verlichting voor kerken

CLS is dé specialist in verlichtingsoplossingen voor kerken, zowel voor binnen- als buitenverlichting.

Onze LED armaturen passen perfect, omdat ze:

> Eenvoudig te bedienen zijn
> Flikkervrij zijn, voor video-opnames
> 1-op-1 te vervangen zijn met uw huidige installatie

Neem nú contact op voor een vrijblijvend adviesgesprek!

CLS LED
Bijsterhuizen 2523
6604 LM Wijchen

026 326 36 76
info@cls-led.com
www.cls-led.com

Jacobuskerk Renesse | JANS Lighting Design - Jeroen Jans

NOORDZUID2027
KERKENBEURS

Wat staat er op de planning in uw kerk?

In elke kerk in Nederland gebeurt ieder jaar van alles op het gebied van onderhoud, ondersteuning, vervanging, verbouwing en vernieuwing. De benodigde producten en informatie, ervaringen en adviezen vindt u op de Kerkenbeurs!

Sinds 2009 kwamen op de Kerkenbeurs al vele duizenden kerkelijk vrijwilligers in contact met vele honderden bedrijven en adviseurs. Logisch, het is de enige plek waar u zoveel leveranciers en adviseurs onder één dak kunt spreken.

Kerkenbeurs - alles voor kerk en gebouw

Bouw - restauratie - beeld & geluid - kerktv - multifunctioneel gebruik - inrichting & interieur - verlichting - financieel advies - verzekering - energiebesparing - verwarming - verduurzaming - communicatie - isolatie - administratie - bestuur - her- & nevenbestemming - enz

Regionale beurzen

NOORD
18 maart 2027
Bethel Drachten

ZUID
8 april 2027
Zeelandhallen Goes

Gratis entreebewijs via onze website met code KB27KM!

www.kerkenbeurs.nl

De Duif, een gekraakte kerk

Her en der in ons land verzetten parochianen zich, met wisselend succes, tegen de sluiting van hun rooms-katholieke kerk. Dat heeft oude papieren: in januari 1974 werd De Duif in Amsterdam gekraakt door het parochiebestuur, het koor en jongeren uit de kerk.

TEKST EN BEELD: **KERKMAGAZINE**

Drieënvijftig jaar geleden werd door het bisdom Haarlem besloten dat de Amsterdamse kerk Sint Willibrordus–binnen–de–Veste, haar deuren moest sluiten. De kerk heet in de volksmond De Duif, vanwege een beeld van de duif hoog in de gevel. De Duif, een neoclassicistisch gebouw, staat aan de Prinsengracht 756.

WONINGNOOD

Dat besluit viel niet in goede aarde bij de kerkgangers, die besloten de kerk te kraken. Het was januari 1974, midden in de bloeitijd van de kraakbeweging. Duizenden huizen werden in Amsterdam gekraakt omdat er woningnood was. Het was een door inwoners van Amsterdam geaccepteerde praktijk.
Het kraken van een kerk om er de liturgie te blijven vieren was nog niet eerder vertoond. Voorzover bekend heeft het daarna ook nooit meer plaatsgevonden.
In De Duif ontwikkelde zich, buiten de rooms-katholieke kerk om, een vitale geloofsgemeenschap. Deze noemde zich Oecumenische Basisgemeente De Duif. Sinds de dag dat de kerk werd gekraakt is er elke dag een viering gehouden. Er werden huwelijken gesloten, andere verbintenissen gevierd, kinderen en volwassenen gedoopt, uitvaarten gehouden.

DIENST VAN DE TAFEL

Aanvankelijk worden de vieringen geleid door priester en oud-missionaris Ton Wiemers. Later gaat de gemeente over op vieringen die geleid worden door leken. Een van de bekendste voorgangers in De Duif is schrijver en tv-presentator Jos Brink.
Citaat uit het jubileumboek: “Er is geen kerk in Nederland waar liturgie zo democratisch is georganiseerd als bij De Duif in Amsterdam. De bezoekers van de vieringen kiezen elk jaar opnieuw een groep voorgangers. Ook kunnen zij meedoen aan de voor- en nabesprekingen van de diensten en aan het uitvoeren van bepaalde taken binnen de vieringen. Dit alles in een goed georganiseerd proces van vergaderingen en procedures.”
De tijden veranderden, maar ook nu vormen parochianen die niet berusten in de sluiting van hun kerk nieuwe geloofsgemeenschappen.

VERHUUR

Het gebouw is nu eigendom van Stadsherstel Amsterdam. In 2006 werd het gerestaureerd en gemoderniseerd. Naast de zondagse viering van Oecumenische Basisgemeente De Duif wordt het gebouw verhuurd voor tal van activiteiten: lezingen, symposia, diners, huwelijken, concerten en recepties. Stadsherstel voorzag de kerk van alle moderne faciliteiten, die nodig zijn voor succesvolle verhuur. Zoals innovatieve en duurzame verwarming en uitmuntende audiovisuele middelen. Op het gebied van audio-visuele middelen en catering werkt Stadsherstel samen met een aantal kwalitatief hoogstaande bedrijven.
En meer: door een beweegbaar akoestisch plafond leent het gebouw zich uitstekend voor lezingen, concerten en recitals. Een zwevende vloer maakt de ruimte zeer geschikt voor dansvoorstellingen. Voor de orgelliefhebbers: het Smits-orgel, een rijksmonument, kan bespeeld worden. Ook kreeg de Steinway-vleugel van de legendarische Russische pianist Youri Egorov een vaste plek in de kerk.
Maar op zondag is de kerk voor een groep bevlogen mensen die op hun eigen wijze de liturgie blijven vieren. ■

Bron: Een huis voor en door bevlogen mensen. 50 jaar Oecumenische Basisgemeente De Duif en website Stadsherstel.

Kerken **nieuws**

ANLOO

De muurschilderingen in de Magnuskerk in Anloo worden geconserveerd. De eeuwenoude schilderingen zijn aangetast door een zwarte schimmellaag, veroorzaakt door vocht en zout. Ondanks hun leeftijd zijn ze pas in de Tweede Wereldoorlog ontdekt. Conservatie betekent behouden in de staat van dit moment. Dit project kost 50.000 euro en is geheel gedekt door een subsidie van de provincie Drenthe.

Magnuskerk Anloo

AMSTERDAM

De Muiderkerk in Amsterdam wordt gebruikt door twee kerkgemeenschappen. De ene is de Muiderkerkgemeente en de andere de Citykerk. Reden voor de samenwerking is de leeftijdsopbouw van de Muiderkerk-gemeente; door samen te werken kan de kerk van betekenis blijven voor de buurt en de stad. De beide gemeenten houden om de beurt op zondagmorgen een dienst. Met christelijke feestdagen trekken de gemeenten samen op.

Muiderkerk Amsterdam

BARNEVELD

De Nederlands gereformeerde kerk in Barneveld heropende haar kerkgebouw. Dit na een grondige verbouwing, waarbij een nieuwe gevel is geplaatst en een nieuwe ontmoetingsruimte is gemaakt. Ook zijn de vloeren, de keuken en het sanitair vernieuwd en is een nieuw ventilatiesysteem geïnstalleerd. Het kerkgebouw is na de verbouwing beter geschikt voor maatschappelijke activiteiten in de omgeving.

Gereformeerde kerk Barneveld

CULEMBORG

De Grote of Barbarakerk in Culemborg is sinds kort geschikt gemaakt voor multifunctioneel gebruik. Na een verbouwing heeft de kerk een nieuwe entree, een ruim podium en een vernieuwde ontmoetingszaal met stoelen in plaats van banken. De kerk blijft in gebruik voor erediensten en andere kerkelijke activiteiten, maar is wel in beheer bij de Stichting Grote Barbara. Die stichting neemt onderhoud, beheer en exploitatie voor haar rekening.

DORDRECHT

De restauratie van de toren van de Grote Kerk in Dordrecht is dichterbij dan ooit. Er staat inmiddels een steiger, na zo'n twee maanden bouwen. De toren wordt tot ongeveer dertig meter hoogte vanaf de grond ingepakt. Soms laten delen van stenen los en vallen naar beneden, wat restauratie nodig maakt. Nu de steiger staat, zal ook de restauratie binnenkort starten.

Grote Kerk Dordrecht

DRIEZUM-WÂLTERSWÂLD

De gereformeerde kerk van Driezum-Wâlterswâld wordt verduurzaamd. De toren van de kerk is inmiddels gerestaureerd. Het kerkgebouw uit 1922 kreeg reeds vloerverwarming en nieuwe voorzetramen voor de glas-in-loodramen. De winter wordt gebruikt om het nodige schilderwerk te doen. De banken zijn verkocht en maakten plaats voor stoelen. Rond de kerst zal de eerste dienst weer plaatsvinden. Wat betreft de toren: die kreeg nieuwe leibedekking, nieuwe muurankers en hersteld metselwerk. Ook het uurwerk kreeg groot onderhoud. De torenvernieuwing kostte zo'n 400.000 euro.

Gereformeerde kerk Driezum-Walterswald

HOOGKERK

De dorpskerk in Hoogkerk wordt eigendom van de stichting Groninger Kerken. De protestantse gemeente Hoogkerk draagt de kerk over aan deze erfgoedstichting, zodat het gebouw beschikbaar blijft voor toekomstige generaties. Het rijksmonument heeft een rijke historie, die teruggaat tot de dertiende eeuw. De klok in de kerk

dateert bijvoorbeeld uit 1451. De kerk blijft beschikbaar voor de protestantse gemeente om vieringen en andere kerkelijke activiteiten te houden. De stichting Groninger Kerken neemt de zorg voor het monument op zich.

HOOGEVEEN

Het monumentale kerkgebouw De Schutse in Hoogeveen is gerenoveerd en verduurzaamd. De kerkzaal, in gebruik door de baptistengemeente in de Drentse plaats, is voorzien van een nieuwe kleur. Het gebouw is een voormalige synagoge uit 1865 en tevens een rijksmonument.

De Schutse Hoogeveen

HOUTEN

Houten krijgt een nieuwe klokkenstoel. De vorige stoel wordt vervangen door een nieuw eikenhouten exemplaar, met daarin een klok uit 1697. De klokkenstoel is in gebruik bij de hersteld hervormde gemeente van Houten.

KATWIJK

De Oude Kerk aan de Boulevard in Katwijk aan Zee is weer wit. Deze kleur hoort bij de kerk die pal aan zee staat. De vorige schilderbeurt dateert uit 2000; in de ruim 25 jaar daarna werd de kleur steeds minder wit. Er is een paar jaar geleden een speciale laag op de muren gesmeerd om het zout uit de muren te trekken. Daarna is de kerk opnieuw wit geschilderd. De kosten voor de schilderbeurt en de duurzame verlichting bedragen zo'n 200.000 euro.

Oude Kerk Katwijk aan Zee

KORTENHOEF

De voormalige hervormde kerk in Kortenhoef wisselde van eigenaar. De nieuwe eigenaar is een lokale stichting, BLOK (Behoud Leefbaarheid Oud-Kortenhoef). De kerk blijft beschikbaar als plek voor kerkdiensten, zoals rouw- en trouwdiensten, en is te huur voor culturele en maatschappelijke activiteiten, mits passend bij de bijzondere aard en waardigheid van het gebouw. De kerk was in gebruik tot medio 2025.

MARIAHEIDE

De Onze Lieve Vrouwe van Goede Raadkerk in Mariaheide sluit haar deuren. Het gebedshuis wordt een hospice. De parochie sluit omdat er minder kerkgangers en vrijwilligers beschikbaar zijn, wat gevolgen heeft voor de financiële situatie. De gelovigen in het Brabantse land komen samen in Veghel en Erp. De kerk in Mariaheide is een rijksmonument en dateert uit 1909.

OOSTVOORNE

De Gereformeerde Gemeente Oostvoorne heeft haar kerkgebouw verkocht. Ook de kosterswoning is verkocht, beide aan een bouwgroep. De gebouwen worden gesloopt; in plaats daarvan komen enkele bungalows. Het interieur van het kerkgebouw is op transport gegaan naar Oekraïne.

Gereformeerde Gemeente Oostvoorne

ROOSENDAAL

De Sint-Jan in Roosendaal is vernieuwd en verduurzaamd. De voormalige rooms-katholieke kerk is ingrijpend verbouwd, waardoor het gebouw geschikt is voor allerlei groepsactiviteiten. In de zijbeuken zijn twee verdiepingen met transparante kantoor- en ontmoetingsruimtes gerealiseerd. De kerk is al langere tijd niet meer in gebruik voor kerkdiensten. Eigenaar van het gebouw is de gemeente Roosendaal.

Sint-Jan Roosendaal

SCHIEDAM

De verbouwing van de rooms-katholieke Heilig Hartkerk in Schiedam is weer hervat. Dit na een langdurig conflict tussen de gemeente Schiedam en de vorige eigenaar. Het gebedshuis functioneerde sinds 2020 niet meer als kerk en werd in 2022 verkocht aan een investeringsmaatschappij. Er zouden appartementen voor ouderen komen, met diverse zorgfuncties voor de wijk. De bouw werd echter in 2025 stilgelegd, waarna de gemeente de subsidie terugvorderde en beslag legde op de kerk. Inmiddels is de kerk verkocht en zijn de bouwwerkzaamheden hervat.

Rooms-Katholieke Heilig Hartkerk Schiedam

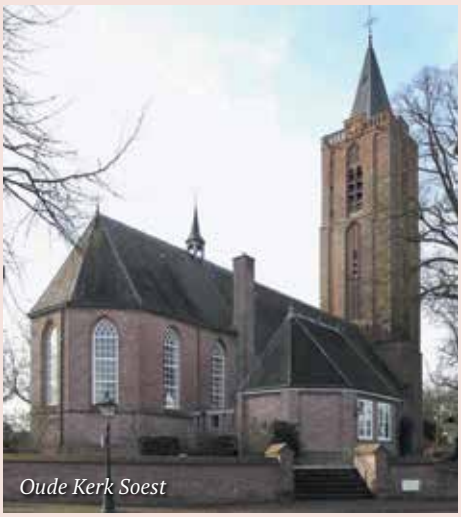
SITTARD

Het Leger des Heils heeft een ontmoetingswinkel geopend in Sittard. De winkel is gevestigd in De Sjaopskooi, een

ontmoetingscentrum in opbouw. Er wordt tweedehands kleding verkocht en er is volop ruimte voor ontmoeting. Gebouw De Sjaopskooi was ooit in gebruik als hoofdkwartier van Hells Angels, maar dient tegenwoordig als gebouw in het Koninkrijk van God. Zo worden er Alphacursussen gegeven, zijn er zondagse diensten en allerlei andere buurtactiviteiten.

SOEST

De Oude Kerk in Soest is weer in gebruik als godshuis. Dit na een flinke herinrichting, waarmee het gebouw geschikt is gemaakt voor meer dan alleen erediensten. Ook is onderhoud aan het dak uitgevoerd. De kerk is een rijksmonument, waardoor enkele subsidies beschikbaar waren. Het grootste deel van de kosten werd door de kerkleden zelf opgebracht. Na het kerkgebouw is nu de toren in restauratie. Zoals in veel gemeenten is ook hier de toren eigendom van de burgerlijke overheid.

Oude Kerk Soest

SPAARNDAM

De toren van de Oude Kerk in Spaarndam is gerestaureerd. Bij de werkzaamheden zijn onder meer de leien van de torenspits volledig vervangen en de luid- en uurwerkinstallatie grondig gecontroleerd en hersteld. De toren is eigendom van de gemeente Haarlem; het kerkgebouw behoort toe aan de protestantse gemeente Haarlem-Noord en Spaarndam.

STOKKUM

De Suitbertuskerk en de bijbehorende pastorie in Stokkum krijgen een nieuwe bestemming. De ruimtes worden omgebouwd tot ontmoetings- en activiteitencentrum. Diverse verenigingen uit het dorp nemen hun intrek, evenals andere culturele bijeenkomsten.
De pastorietuin wordt een groene ontmoetingsplek met onder meer jeu-de-boulesbanen, een multifunctioneel grasveld en ruimte voor evenementen.

Suitbertuskerk Stokkum

TIEL

De toren van de Sint-Maartenskerk in Tiel wordt gerestaureerd. De toren blijkt echter in slechtere staat te verkeren dan aanvankelijk werd aangenomen. Daarom wordt het monument grondig aangepakt. De kosten werden geraamd op 3 miljoen euro, maar daar komt nog ruim een half miljoen bij. Dat extra geld komt via een subsidie van de provincie en een bijdrage van de gemeente Tiel, eigenaar van de toren.

Sint-Maartenskerk Tiel

VOORTHUIZEN

De Dorpskerk in Voorthuizen is tegenwoordig een gemeentelijk monument. Die status geldt voor het gebouw, het toegangspad, het kerkpad, het park achter de tuin van de oude pastorie en de tuin van de oude pastorie. De Dorpskerk werd in 1866 in gebruik genomen; de toren dateert uit de vijftiende eeuw.

ZEVENBERGEN

Zevenbergen krijgt een volwaardig en bespeelbaar carillon. In de toren van de hervormde kerk komt een vieroctaafs carillon van vijftig klokken. De lokale stichting Carillon Zevenbergen verwacht dat de klokken eind dit jaar te horen zijn. Het hele project kost zo'n 180.000 euro. Dat bedrag wordt betaald via een provinciale subsidie, een bijdrage van de gemeente Moerdijk en diverse sponsors en fondsen. Na installatie wordt het instrument minstens wekelijks bespeeld.

Carillon Zevenbergen

ZUIDWOLDE

De toren en het dak van de hervormde kerk in Zuidwolde zijn gerenoveerd. De leien zijn vervangen, ook de dakgoten zijn vernieuwd en schilder- en voegwerk is aangepakt. De toren onderging als eerste de renovatie; de kerk volgde direct daarna. De renovatie kost zo'n 700.000 euro.

Hervormde kerk Zuidwolde

Voor deze rubriek maakt Kerkmagazine dankbaar gebruik van allerlei schriftelijke en digitale bronnen. Hieronder zijn het Reformatorisch Dagblad, diverse regionale kranten (via Google alerts), Facebookpagina Nederlands religieus erfgoed, Stichting Alde Fryske Tsjerken, Stichting Oude Groninger Kerken, Stichting Oude Gelderse Kerken en websites van plaatselijke gemeenten, parochies en kerken. Uw tips zijn welkom op kerkmagazine@helderblauw.nl

Kerkdienstgemist

is nu *samen met*

Donkey Mobile

Wij geloven in de toekomst van de kerk

Ontdek wat dit voor uw gemeente kan betekenen. Volg onze gratis demo!

ST. JAN EVANGELIST

Hoogstraten - BE

PRODUCT CURVY MET GESTOFFEERDE ZITTING

Kerkgebouwen worden naast erediensten steeds vaker gebruikt voor culturele activiteiten, zoals concerten en optredens. Dit vraagt om flexibel inzetbaar meubilair dat eenvoudig kan worden opgesteld, uitgebreid of van opstelling kan veranderen. Casala biedt een breed assortiment stoelen die qua design, comfort en functionaliteit naadloos aansluiten op zowel een traditioneel als een modern kerkgebouw. Wij adviseren u graag over uw inrichtingsvraagstuk. U bent van harte welkom in onze showroom.

Showroom
Rolweg 10
4104 AV Culemborg
0345 51 73 88
info@casala.com

WWW.CASALA.COM

casala